

# MIRADOR

SETMANARI DE LITERATURA, ART I POLITICA

Preu: 30 cèntims = Pelai, 62. Telèfon 15300. - Subscripció : 3'50 pessetes trimestre

Any IV. Núm. 183 - Barcelona, dijous, 4 d'Agost de 1932

Un Estatut és un instrument de vida. Cal que ens el donin absolutament útil

## Tres aniversaris

El dia 2 d'aquest mes compleix l'any del plebiscit que va marcar la voluntat de Catalunya. Gairebé un any abans havia tingut lloc el Pacte de San Sebastián. L'aniversari de la voluntat solemne del 2 d'agost de 1931 coincideix amb les campanyes anticalanals iniciades a la plaça de Braus de Madrid. Es curiós de comparar aquestes tres dates, les quals procedeixen per ritmes anuals. A la primera, a San Sebastián, les promeses no comprometen gaire; també són

Coincidint amb aquestes dates, aquests dies fa anys de la mort de Prat de la Riba. Fa prou anys i han passat prou coses perquè puguem parlar-ne amb l'imparcial llibertat de la història. Fou capítol d'un partit, el qual més d'una vegada no ha seguit el seu mestratge, i se n'ha hagut de penedir. Per damunt de tot, nosaltres hi veiem el patriota i l'home que sabia ordenar la vida política de tot Catalunya, per damunt les voluntats partidistes. Malgrat d'és-



El miting contra l'Estatut de Catalunya a la Plaça de Braus de Madrid

abundoses i àmplies. L'any 1931 els polítics de l'Estat central, abans de fer honor a llur paratut, demanen que el poble de Catalunya digui quin és el seu veritable desig. Donada la ignorància crassíssima que no pogut observar a mesura que els temps despullaven algun d'aquells personatges, posem per cas Miguel Maura, no pecarem de temeraris si suposem que aquesta apel·lació a la voluntat lliure dels catalans, emesa en sufragi directe, feia conèixer més d'una esperança folla. El resultat va il·lustrar àdhuc els més ignars. Però hi ha ignoràncies invencibles, errors que es nodreixen d'una passió que avorxeix la llum de l'evidència. I ara, al cap de l'any del plebiscit, hom intenta agitar les terres d'Espanya i reviscolar les mòmies dels organitzadors de tots els bells fracassos que registren amb amorós orgull els manuals escolars d'història.

Tres dates: Estiu de 1930, San Sebastián: respecte (hipotètic) a la voluntat de Catalunya. Ens movem dintre l'esfera del mer prometre. Aleshores, tothom es sent liberal. Agost de 1931. Les teories s'han d'aplicar a la pràctica; llavors apunta el dubte: «Catalunya dirà». 1932, Catalunya ja ha dit; ara volen que parli algú més; qui? El Parlament, única representació legal d'Espanya? No és prou advers als catalans. La intel·ligència, el pensament, l'anàlisi fred i a fons de la qüestió? Tampoc. Ha d'ésser la multitud amorfa, tral·lejada per la paraula dels més equívocs servidors de la República i els més inequívocs de la monarquia; ha d'ésser qui gratuïtament s'arroguï la representació d'Espanya, que intentarà dreçar davant de la voluntat clara de Catalunya una altra voluntat; però així com la dels catalans té la consagració d'un pacte entre cavallers i, després, d'una votació segons les lleis; l'altra, sedient espanyola, porta el segell de l'avalot i del desordre demagògic i ostenta per capítols la colla més bigarrada. Si no fos més que per tal com entre els nostres adversaris tenim l'Emiliano Iglesias; i si no veiéssim altra cosa que de braçet, per combatre'ns, el semi-sant baró Gil Robles amb l'home d'affers March, i tots plegats aconsellat amb Santiago Alba i cercar el reforç dels radicals més suspectes, ja en tindríem prou per sentir-nos segurs de la nostra raó i de la nostra fortalesa. No s'uneixen sense causa persones de pelatge tan diferent.

Però mentre Espanya sigui una nació que es governi segons els tràmits de les terres civilitzades, estem ben tranquils davant de la conxorxa. Sabem, a més, que anant contra de nosaltres, ells no en tenen prou; sinó que han de sotraguejar la República, i que la mateixa força que aguanta la República ens aguanta a nosaltres. Com més facin, més delataran llurs propòsits soteranis. Cada pas nou que fan els descobreix una mica més; cada assalt que donen al règim, palesa novament, i amb més força encara, llur inconsistència. Catalunya, de fet autònoma, no reconeix cap plebiscit de terres estranyes referent a les seves reivindicacions i modificador de la seva voluntat lliure i espontània. Catalunya sap que no més es deu en primer terme a ella mateixa i, després, a l'Estat que regula la convivència de les terres hispàniques. I l'òrgan d'aquest Estat és el Parlament. Tant se'n en dona del que diguin per ci per lla; per ells faran. Nosaltres només dialoguem amb l'Estat, per boca dels nostres parlamentaris i dels de totes les terres d'Espanya. D'allí vindrà la solució del nostre plet. Si és satisfactoria, ens darem per contents; si no, seguirem allí pledejant; dintre la legalitat, però amb fermesa inaccessible. Com farem ara amb la qüestió aprovada de l'ensenyament. L'aprofitarem per seguir endavant en el camí ascendent de la nostra cultura, però no pararem fins que tindrem satisfacció dels nostres desigs.

## De Dijous — a Dijous

Hem rebut aquestes ratlles:

«En la reunió celebrada per la Junta Central de la Federació Comarcal de Barcelona de la Unió Socialista de Catalunya el dia 22 del corrent mes de juliol, es varen pendre els següents acords referents a un solt, signat per «B» en la secció «De dijous a dijous» del setmanari MIRADOR del dia 14 d'aquest mes:

PRIMER. — Requerir el Director de MIRADOR, emparats en l'ordenat per l'article 14 de la Llei d'Impremta, a què insereixi en el pròxim número del periòdic esmentat i amb el mateix cos tipogràfic i en un lloc igualment preferent que aquell en el qual es publica el «De dijous a dijous», una resposta a l'acusació que fa l'articulista contra un company regidor a l'Ajuntament de la nostra ciutat en dir que la Junta de la Federació Comarcal de Barcelona va acordar que els seus representants a la corporació municipal votessin contra el dictamen sobre l'adquisició per la ciutat de la Col·lecció Plandiura, per a evitar que aquest company regidor parés la mà; «B» afegeix: «tament veure's empastifats, en lloc d'aclarir si és cert el que es murmura d'un dels seus homes i — en cas afirmatiu — executar-lo, ha preferit impossibilitar l'actuació d'aquest home».

SEGON. — Afirmer que si realment hi ha qui pugui parar la mà — i no creiem que això sigui cert — no seria ningú més que aquella única persona que n'està assabentada.

TERCER. — Considerar una franca injúria — presentada en forma tal que entra de ple en el definit dels textos legals — fer una afirmació sense provar-la, i canallesc llançar-la sense donar la cara.

QUART. — Fer-ne responsable, per la mateixa anonimitat, el Director de MIRADOR.

CINQUE. — Considerar que «B» no podia assenyalar ningú més que el company Duran i Guàrdia, ja que el company Campalans, per la seva condició de diputat constituent, no actua en absolut de regidor i el company Joaquim Xirau queda salvat en el mateix article.

SIXT. — Requerir al Director de MIRADOR perquè, si és home conscient i honest, digui públicament, des de les pàgines del mateix periòdic, si es referia realment al company Duran i Guàrdia i, si gosa fer-ho, provar l'afirmació d'una manera fefaent.

Hem de fer constar novament, als nostres comunicants i a tothom, que en aquestes pàgines no es publica ni una sola ratlla irresponsable, per anònimament que aparegui.

La Federació Comarcal de Barcelona de la Unió Socialista de Catalunya ha invocat la llei. Evidentment, no calia. Però ja està fet. Els donem el que la llei els concedeix: reproducció en el mateix cos d'impremta i lloc, etc.

Si ells han acordat trobar injúries en el solt de referència, nosaltres en podem trobar en el comunicat adjunt, i si les publiquem és perquè les acollim amb el menyspreu més absolut.

Quant al requeriment fet al director de MIRADOR, el contestarem amb molt de gust, però abans hem de fer avinent a la U. S. de C. que en el solt incriminat es parlava, sense precisar-les ni fer-se-les seves, d'unes murmuracions que hauria calgut aclarir, i que, no ho dubtem, ho seran. Aquestes murmuracions procedien d'elements de la mateixa U. S. de C., els noms dels quals ens repugna haver de donar.

Lamentem només la manera com s'ha plantejat la qüestió, perquè a la U. S. de C. tenim bons amics, la considerem un partit que ha demostrat probitat i energia, i la creiem una organització que ha fet molt, i farà encara molt més, per Catalunya.

## MIRADOR INDISCRET

Hola, què tal?

Es coneguda de tothom la simplicitat i bonhomia de l'actual ministre de Finances, senyor Carner. Es un home que, per temps que porti de ministre, mai no s'acostumarà prou bé a les coses del protocol.

En ocasió del seu últim viatge a la nostra ciutat, un carrabiner, al baixador del Passeig de Gràcia, es quadrà al seu pas.

El senyor Carner s'hi atansà i li féu signe que baixés la mà.

Seguidament la hi va estrènyer, bo i dient-li:

—Hola, què tal?

El carrabiner no sabé què contestar.

—Si m'heu de demanar algun favor, no vacilleu — afegí, esperonant-lo, el ministre.

El carrabiner no volia res, no desitjava res. S'havia limitat, saludant un superior, a complir les ordenances del cos.

La igualtat a Telèfons

El passat dilluns, trobant-se a Lleida el conseller de Governació de la Generalitat, senyor Terradellas, volgué telefonar, per un assumpte del seu Departament, al Palau de la Generalitat.

—S'haurà d'esperar molt — digué la telefonista.

—Hi ha avaria a les línies?

—No, senyor. Es que tenim un grapat de conferències demanades.

Passà mitja hora, una hora, una hora i mitja, set quarts...

Algú insistí prop de la senyoreta de Telèfons en demanda de la comunicació amb Barcelona, fent-li present que es tractava d'un membre del Govern de Catalunya i d'una conferència oficial.

—I a mi què em conta de la Generalitat! — objectà la telefonista —. Que esperi el torn com tothom.

D'això, a Telèfons en diuen, potser, practicar la igualtat. Però representa també una absurda i intolerable manca de respecte al màxim organisme nostre de govern. Mirin-s'ho com vulguin!

Dava telefonar es cosa d'urgència

A propòsit de l'incident que acabem d'explicar, un lleidatà amic del senyor Terradellas es desfèu en impropis contra el mal servei telefònic que, pel que es veu, tenen a la capital del Segre.

—Sap — preguntà — què he arribat a fer, alguna vegada, si l'assumpte ha estat urgent?

—...! —Doncs he agafat l'auto i he anat a Tàrraga a telefonar. I quan he tornat, a les dues hores, encara no m'havien cridat!

Heus ací, amb lleugeres variants, un sketch de la revista que representen al teatre Nou. L'autor deu haver estat a Lleida.

La tomba profanada

Prat de la Riba per amunt, Prat de la Riba per avall, els regionalistes no han cessat mai, amb raó, de recordar la personalitat del primer President de la que fou Mancomunitat de Catalunya.

Però a la tomba del gran patrici s'hi veia encara, l'altre dia, al cap d'uns quants anys, el tribut en bronze, amb inscripció castellana, amb què la genteta de la Dictadura intentà profanar-la.

Un mall, però, havia fet allí bona feina. No tot es conllevància!

Què fa, que no parla?

Ara que el doctor Dolcet no es troba ja sotmès a cap disciplina, havent estat expulsat de la minoria catalana, són molts els

que troben estrany que no parli al Congrés.

Perquè el doctor Dolcet se'n moria de ganes. Tot era empaïtar En Companys, i aquest vingia no deixar-lo parlar. Ja sabia el que es feia el cap de la minoria.

Per fi, quan fou hora de discutir els articles referents a l'administració de justícia, En Companys, sense esperar que En Dolcet li ho demanés, li va dir:

—Ara, parlem tant com vulgueu.

També sabia el que es feia, en aquesta ocasió, el cap de la minoria. En Dolcet no gosà intervenir en qüestions de les quals està més peix que de cap altres.

Potser ara, que no ha de demanar permís a ningú, intervindrà en els debats. Per què, doncs, és diputat?, deu dir-se ell, que se'n creu tant de diputat, que fou aquesta qualitat i no la de metge la que féu constar en les fulles del cens.

El papu

Maura, violent com de costum, esbufega pels passadissos del Congrés:

—*Esto hay que acabarlo!* — diu, aturant-se en un grup on hi ha Juli Just, dos diputats valencians més i un de cordovès, tots quatre dels que voten a favor de l'Estatut. — *A esos que votan con los catalanes, habrá que dejarlos listados...*

—Aquí en té quatre de disposats a anar a l'hospital — li respon, tranquil però decidit, Juli Just.

La bullidera de l'enfant terrible es va desfer en explicacions: només havia volgut fer una figura retòrica. Però hi ha gent que se'l pren seriosament...

Comparacions recargolades

L'escena, també, als passadissos del Congrés. Royo Villanova crida i gesticula voltat de deixebles.

—*Hay que taponar las veleidades de los catalanistas. Es intolerable lo que ocurre con estos separatistas.*

—*Hombre, don Antonio* — interromp un dels del grup —, *mire que puede ocurrir que los catalanes hagan explosión, como el chanchán.*

—*Por eso, cuando vamos al congreso de la autonomía, porque luego, al deslompase, se vaya todo en espuma.*

Havia d'ésser així

Aquest José María Barbachano, que ara es titula president de la «Federación Española de las Clases Medias» (sic) i que ha treballat com un bastaix empeltat d'energumen en l'organització del miting contra l'Estatut, havia rotat per Barcelona, en temps de la dictadura. Aleshores era monàrquic de l'espècie més servil. D'això n'hi ha proves públiques i fefaents.

El cas no té res d'extraordinari. Antecedents d'aquesta mena són els que es troben en els més furiosos enemics nostres.

Piquiponiana

Al Círcol Republicà del Passeig de Gràcia tingué lloc el diumenge una vetllada literario-musical en la qual prengueren part diversos artistes dels que representen al Tivoli *La pipa de oro*. Més distinció, més literatura i més música, no pot demanar-se.

Entre aquests artistes, figurava un còmic insubstantial que es diu o es fa dir: Lepe. Sembla que va divertir molt els assistents a la vetllada.

A En Pich li feren creure que es tractava d'un descendent de Lepe de Vega.

Qui serà?

A la secció d'anuncis d'El Liberal, de Madrid, secció en la qual es solen llegir els anuncis més amorosament complicats, hi aparegut en l'edició del dia 24, aquest que transcrivim:

«Literato catalán desea encontrar un corazón expresivo capaz de truncar su aburrida vida solitaria. Escribid Preludios. Apartado 699, Madrid.»

Passant balanç dels literats catalans que es troben a Madrid en condicions de córrer una aventura semblant, n'hem trobat solament un. Per veure si es confirma la nostra suposició, hem escrit a En Font i Farant, el conegut cronista de *L'Opinió*, que es troba a Madrid preparant-se pel doctorat, i que, amb tota seguretat, en deu saber alguna cosa.

Pels efectes de la «conllevància», ens agradaria conèixer el resultat que haurà obtingut el «literat» anunciant.

Com neixen els adversaris

La facècia, antiga gairebé com l'anar a peu, d'emprar en certs moments d'especial compromís el nom d'un amic, que sempre s'escau ésser el de situació més compromesa o bé el més inofensiu, és molt corrent a Madrid entre els parlamentaris catalans.

Un d'aquests, home de molta presència, es veié assetjat últimament, en fer una visita galant, per la mestressa de la casa.

—Ja sé que vostè té molta influència. Què li costaria col·locar-me un nebot?

Tant va pregar la dona, que el parlamentari accedí.

—Està bé. Que vingui demà al Ministeri d'Hisenda.

—Per qui ha de preguntar?... —Pel senyor Carner.

L'endemà, al Ministeri d'Hisenda treien a empenes un infel·lix xicot de Soria que volia de totes passades veure el senyor Carner de part d'una de les més conegudes celestines de Madrid.

De segur que l'altre dia va concórrer a la manifestació contra l'Estatut.



GOTT MIT UNS

El llenyater de Doorn. — Déu estreny, però no ofega

## Un manresà de l'any sis

L'anterior anècdota ens recorda la mala jugada que, en temps de la Solidaritat, feren uns quants parlamentaris catalans joves a l'aleshores diputat per Manresa. Per a llurs correes nocturnes, els al·ludits parlamentaris s'havien encarregat unes targetes on es llegia:

Leoncio Soler y March

Totes les horitzontals de Madrid en tenien.

## Anècdota ministerial

Es coneguda la semblança de Castella amb el senyor Nicolau d'Olier. El diputat gal·lec contà, dies ençà, una anècdota.

Quan el polític català era ministre d'Economia, rebé un dia la visita de Castella. En veure'l, Nicolau se li apropa i després de donar una ullada a un mirall que hi havia al despatx, es treu les ulleres i diu: —Es per no confondre'ns, sap?

## Riera i Puní, celebrat catalana

El President de la Generalitat, amic de les bones anècdotes, explicava ara fa dues setmanes, als seus acompanyants, en el trajecte de Barcelona a la Floresta, que fa molts anys fou denunciat a L'èdica un article de l'esmentat doctor, publicat a un periòdic del qual precisament el senyor Macià, diputat, era director.

El senyor Macià fou cridat a declarar i, per a salvar la responsabilitat del senyor Riera i Puní, es confessà autor de l'article.

—Com s'entén? — objectà el jutge. Aquest article és signat per persona coneguda.

—No em faci riure! — replicà el senyor Macià. — El senyor Riera i Puní, persona coneguda? Si és un pseudònim meu!

—Doncs a mi em sonen aquests cognoms junts.

—Potser sí, senyor jutge. Aquest Riera i Puní no és, a dir veritat, una ficció. Ha existit realment. Fou un gran patriota català, oblidat, del segle XVII, i jo ara, per retre-li homenatge, signo molts treballs patriòtics amb el seu nom. Vellaiquí!

## La República no afluixa

El nostre amic Francesc Aldaz, advocat i periodista que no nega mai un favor a ningú, no podia refusar de recomanar a una alta autoritat de la República el trasllat sol·licitat per un humil subordinat d'aquella autoritat. Rebé aquesta resposta:

«Estimat Paquito: He rebut la teua lletra i accedeixo de bon grat al que em demanes. Avui mateix serà comunicada l'ordre de trasllat a l'interessat. Mana sempre.»

La comunicació rebuda pel subordinat deia, poc més o menys:

«Vista la seva demanda, he resolt desestimar-la, sobretot per haver-la feta recomanar.»

Comentant el desengany, que per cert no mereix, exclamava l'Aldaz al Colom:

—La República és una cosa seriosa, però, en casos com aquest, potser que afluixi!

## El contacte directe amb el noble

Quan Lucien Dubech, l'intelligent redactor de L'Action Française, vingué a Barcelona per a parlar al Conferència Club, portava, aprofitant el viatge, l'encàrrec d'escriure uns articles sobre la República Espanyola i la qüestió catalana per al *Je suis partout*.

Com tothom sap, *Je suis partout*, influenciada a ben segur per tots els Quinones que vegeten enllà dels Pirineus, és una publicació que no cessa, cap setmana, de desacreditar el nou règim que des del 14 d'abril de l'any passat existeix ací. D'altra banda, Lucien Dubech, home eminentment de dreta, té fama ben guanyada d'intemperant i verinós.

—Ai!, el que dirà! — pensàrem tot seguit.

Però Lucien Dubech no ha escrit res sobre les nostres coses al *Je suis partout*. Només ha publicat a L'Action Française uns articles que, si bé no ens són gens favorables, tampoc porten un excés de mala intenció.

Sobretot, el que tracta de Catalunya. A casa nostra, l'esperit ferotge de Lucien Dubech fou vençut per la simpatia del President Macià. Aquest, quan Dubech anà a visitar-lo, es trobava conversant amb uns pobres habitants de la barriada de Pekín, víctimes d'un aiguat, que li remerciaven el que havia fet per ells.

—Que n'és de bonic, aquest contacte veritable del President amb el poble! — exclamà Mme. Dubech.

—Ca? C'est du chiqué! — saltà l'escriptor francès, creient que aquella escena estava preparada.

Però conversà, també ell, amb aquella gent humil, i després amb l'Avi.

I sortí convençut.

## Novetats de cautxú per al bany i la platja

Gorres - Sabatilles - Jocs de mar - Pirogues - Cinturons



## "Cautxú Català"

Corts Catalanes, 615  
Ronda de Sant Pere, 12  
Passeig de Gràcia, 127

## L'ESTIU EIG POPULAR

## Estampa de la platja de Montgat

## INTROITO

Tots els dissabtes, durant l'estiu, Barcelona es badeja com una magrana madura, i vessa de gent que envaïx les platges dels voltants i els redossos muntanyencs. Aquesta escampadissa, vista des de la ciutat, té característiques de fugida; des d'un dels pobles de la costa, sembla una inundació.

No cal dir que la major part de la gent es queda per les platges. La jovenalla que viu encornada als pisos estrets de Barce-

l dia abans era clara i transparent com un mirall, avui és plena de llunes, untuosa.

Montgat és una de les platges d'estiu més típiques. És també la més democràtica de totes, probablement la de més caràcter. Té un to eminentment popular. Els John Gilbert i les Grete i Marlenes que baixen del tren empentant-se i deixant anar un *Ets una mona!* o un *Ai uix!*, no viuen de renda ni ocupen alts càrrecs.

Aquella estació de Montgat patinada pel fum gris brut de les fàbriques de productes



Les platges convertides en uns formiguers...

lona, somia, tota la setmana, a fer-se un posat de Joan Crawford o de Douglas Fairbanks junior i anar a iodar-se a la platja de Montgat, tal com fan les autèntiques *stars* — ho han vist a les revistes especialitzades — a Miami o Palm Beach. Aquesta enlairada, val a dir-ho, aspiració és digna de respecte.

La desorganització setmanal de la ciutat presenta dos aires: el dinàmic i el contemplatiu. El primer és representat per la jovenalla esmentada; el segon l'encarna aquell home madur i rodanxó, que, en baixar del tren a l'estació de Masnou, es tomba d'esquena a l'aigua i s'entafura dins d'un d'aquells autòmnbis que esperen mig adormits, arrambats a la vorera, el probable viatger, per a endur-se'l a pagès.

El dinàmic, així que surt de casa, la motxilla i la tenda de campanya a l'esquena, el casquet i el vestit blanc — tot plegat setze pessetes — ben cenyit al cos, ja fa tabola; continua fent-ne pel tren i per les estacions de pas. Salta com una cabreta esbojarrada per dins dels vagons i per pos dels cotxes, puja o baixa per les finestres. I així que arriba a Montgat, el seu dinamisme, fermat tota la setmana a l'estretor del pis, o lligat per una cama a la pota de la taula del despatx o del magatzem on treballa, se li desboca, se li desfrena, i no té altre remei que deixar-lo fer. En tot això, el mar, el bany i el iode no passen d'ésser un pretext inconscient.

Sembla, talment, com si l'agitació de les onades i la calor del sol encomanessin un ritme accelerat de jazz als que s'hi acosten.

A muntanya, en canvi, és un bany-maria de calma. El contacte amb el misteri enlunyat del paisatge, amb la blavor del cel, la qual toqueu gairebé amb els dits, resulta un sedant.

Al peu del mar hom sent la necessitat física de saltironejar com un cadell enjagassat; a muntanya, al contrari, s'hi somia ajacat sota l'ombra amable d'un pi.

## SCHERZO

Dissabte. Són les tres de la tarda. El noi i la noia fa setmana anglesa. Han plegat del despatx a la una. Han cuitat a dinar, i immediatament han començat els preparatius indispensables per a l'excursió dominical. En aquell pis reduït del carrer de les Basses de Sant Pere, s'hi respira agitació. Escampats damunt de taules i cadires, la roba, els barnussos, el pneumàtic, els pals de la tenda, la màquina de retratar i la gramola portàtil. En sortir del despatx — ella fa de *meca* en un i ell duu la correspondència en un altre — han quedat entesos amb els companys per a trobar-se a l'estació, abans de les cinc, l'hora de sortida del tren de la Costa, que arriba fins a Mataró; cal, doncs, apressar-se.

I aquesta escena, que nosaltres situem, més o menys capritxosament, al carrer de les Basses de Sant Pere, pot desenrotllar-se — i de fet s'hi desenrotlla igualment — en pisos de totes les barriades menestrals barcelonines.

A les cinc de la tarda del dissabte, l'estació de França és un pou sense fons, que ho engoleix tot. I si el diumenge al matí se us acut pendre el tren, veureu les platges convertides en uns formiguers immensos. La sorra a penes es distingeix. És coberta de toïdos, de roba o de canya; de tendes, fetes de tela o de barnussos, i de barraques estrafolàries i multicolors. Dins de l'aigua els banyistes dominicals s'entrebanquen, car no hi caben. Hom fa una sota i quan vol sortir a flor d'aigua ensopega amb un obstacle que el desborda i el sorprèn. És un altre banyista, que feia el mort, de panxa al sol, o bé s'entortolliga amb unes cames amb les quals no comptava. Circular lliurement per l'aigua en dia de festa és molt més difícil i més perillós que no pas travessar la plaça de Catalunya al vespre, a l'hora de la congestió màxima.

Entremig de les barques, els rotllos de jovent ballen sardanes al so esquerdat d'una gramola enrogallada; altres, més avall, marquen figures de tango o de fox, seguint un piano de maneta, tocat per un jove torrat pel sol, el nas lluent i vermell com una pell de tomàtec. Entorn seu, els més assenyats mengen tallades de sàndria. És un espectacle bigarrat i enlluernador, que us obliga a cloure les parpelles de fàdiga.

Evidentment, els altres dies el mar és més gran. Els diumenges s'empeteix. Hi ha massa gent. No s'hi cap. I l'aigua, que

químics dels voltants, i pel polsim negre dels vagons de carbó que jueu a les vies mortes, dona a la platja de Montgat un aire semblant als ravals barcelonins.

L'ull negrós del pont és senyalat per un llum vermell que pàrpelleja cansat. Cal travessar-lo. Passat el pont, la platja minúscula, amb quatre barques ajacades a la sorra i les cases arrecreades damunt de la via.

Montgat té un aire de poble fronterer. Hi ha una pobrissalla que fa pensar amb els mugics, unes tavernes horribles amb uns



Tothom s'encaua a les tendes, cerca redós a l'ombra...

llums somorts al sostre, que només es troben als pobles en els quals mai no fa sol. I pels voltants, uns punts sota la via, on aquells s'aixopluguen, tapant-ne l'entrada amb trossos de sac. Els dies de feina la pobrissalla va a tirar l'art. Els diumenges pullula entre les casetes i recull la deixalla abandonada pels banyistes.

L'espectacle bigarrat d'aquesta platja fa rodar el cap. El mar bull, la gent formigueja per la sorra; els pianos de maneta i les gramoles, en competència, llençen els seus espinguets desafinats — heus ací un jazz autèntic — i volien per l'espai unes sabates, una escarrotxa de sindria o una màquina de retratar, en amigable i mal intencionada barreja.

El soroll, que és eixordador, dura fins al migdia. Quan el tren de la una, que va fins a l'Empalme, fa sentir el seu xiulet estrident en travessar el pont, la remor s'apaga i el succeïx una calma sobtada. El xivarri és substituït per la remor apagada i apressada de les cassoles, els plats i els coberts. I unes columnetes blanquinoses de fum, àgils i joganeres, s'enfilen cap al cel.

## ANDANTE MAESTOSO

Per art d'encantament diabòlic apareixen les lluaues de conserves, la plata de l'amànida i el plat d'arròs, escortats pel porró ple i el pa de barra. Tota aquella gent s'encaua a les tendes, cerca redós a l'ombra de les barques, de les roques o sota el toldo del bar. Dinamisme? Ja n'hi ha prou. Ara es tracta de refer els cossos. Per altra part, l'acte de disposar-se a engolir el dinar té alguna cosa de solemnia, tant a Montgat com a tot arreu.

Els talls de lluc, les cuixes de pollastre, les plates d'olives negres, les llesques de pa, circulen de mà en mà. En havent dinat, hom s'ajeu a la sorra, disposat a fer una migdiada que afavoreixi la digestió.

La veïna de l'escala que ha acompanyat la colla per tal de fer respecte, sent opressió al pit i es fa una barraca cobertora improvisada amb els barnussos i els llençols.

—Que es respira bé, ara! — exclama, fent un sospir interminable, tot afujant-se la cotilla.

—Perquè en duu — li rondina una noia bruna, esportiva i fotogrènica, d'ulls bronzejats, que contempla les fotos de cine de *La Crònica*, i que s'acomoda d'allò més bé amb una faixa minsa.

Després del dinar, abundant i atapeït d'especíes picants, cal una estona de repòs, car s'agafa nyonya. Des de les dues a dos quarts de tres, la platja paëix.

Lluny, però, han començat a fer funcionar la primera gramola i el primer piano de maneta. La *Reina ha rellicat* i el vals d'*El Teniente Seductor* ressonen, vagues, amb un aire trist i enyorat. La gent, naturalment, es deixa anar. Es qüestió de tornar a practicar el dinamisme — ara en forma de ball — interromput durant el dinar.

## LENTO. I FINAL

A la tarda ja és tota una altra cosa. Plana damunt la platja un ritme mandrós. El sol ja no pica tant; s'ha girat un ventet fresc que produeix esgarriances. El corrent de garbí accentua la corba, que ara es fa molsuda, de les onades. Damunt d'aquestes salta ja la blanca irisada de l'escuma. L'aigua és freda, amb una fredor de glaç artificial.

Prou nedar! Es l'hora del ball; és el moment adequat per a deixar-se gronxar suauament pel ritme dels tangos o per la febre del fox; el moment propici a l'estovament sentimental, fet exprés per a escoltar amb gust una declaració tímida, xiuxiuejada a fre d'orella i la qual, no en dubteu pas, serà escoltada — en aquest moment històric el disc de *Mi caballo murió* és imprescindible —, amb una rojor oportuna i natural d'aprovació als pòmuls.

Es l'hora del refresc, orxata o cervesa, sedants. L'acompanyant comença a fer l'ull viu, a vigilar les parelles i a cridar les noies per tal que cuitin a venir a aparrar els atuells, escampats amb desordre per la sorra.

Per la platja i per les roques s'estenen unes grosses clapes d'ombra. El Sol, que el matí era groc com un rovell d'ou, ara és vermell com una taronja; sembla un ull irritat.

Es qüestió doncs de fer els preparatius per a la tornada. Cal lligar els paquets. L'estació de Montgat els espera. De mica en mica, amb una recança comprensible, hom lliga els paquets de la roba, encabeix a dins dels farcells els estris de cuina i pren el camí de l'estació.

Es, tanmateix, una desfilara èpica. Aquell pont negre va vessant, amb parsimònia, des de les set del vespre fins a les deu, una riada inestroncable de gent. El cap d'estació ha d'arreglar-ent un tren darrera de l'altre per tal d'encabir-lli; no dona pas l'abast. Els que sobren, que són molts, han d'agafar el tramvia de Montgat, per tal de

## L'APERITIV

Balnearis. — En un moment determinat del segle XIX, a Catalunya la gent va descobrir la virtut curativa de les aigües del país, i es començà la construcció de balnearis. Els balnearis catalans en general acostumen a ésser a peu pla, i, si és possible, encara una mica més baixos que el nivell de les carreteres. Els constructors, d'acord amb la medicina, imaginaren que les senyores que anirien a pendre les aigües tindrien l'histerisme arrapat a les cames en forma de ganduleria integral, i que per aquesta mena de malaltia el millor són els indrets enclotats i humits, amb arquitectura oriental o eclesiàstica. Gairebé tots els balnearis, que acostumen a ésser d'una mateixa època, o tenen forma de convent de monges caputxines o tenen forma de cromó de xocolata representant una escena de *Les mil i una nits*. La forma oriental obee al fet que aleshores a Catalunya no es banyava ningú, i el capitalisme d'aquella època tenia una idea peculiar sobre les ablucions una mica complicades, es creia que els banyes eren un invent pecaminós i desabusat introduït en el nostre país pels moros. El tipus més clàssic de balneari oriental és el Vichy Català de Caldes de Malavella; el tipus eclesiàstic es pot apreciar per exemple a les Termes d'Orion, a can Blacofort de la Garriga, o a can Montgat de Ribes.

Un cop salvada l'arquitectura, qüestió importantíssima en els balnearis, es va tractar del confort i de l'aliment. El confort dels balnearis, en l'època que es varen inventar, obee al criteri paleolític dels rectors rurals i dels traginers amb animal de bast. L'aliment es reduïa a unes sopes-clorotiques, a la vedella amb pèsols i al lluc que es mossegava la cua. La gent anava als balnearis per entristir-se, per avorir-se profundament, per destruir-se l'estómac i per passar el rosari tres cops al dia. La cosa més important del balneari era la capella, i l'ésser més untat de privilegi era el capellà. Ésser capellà de balneari resultava un dels càrrecs més envetjats entre la clerecia. El bisbat de Vic donava un importantíssim contingut d'aquesta mena de capellans. Les condicions que havia de reunir el clergeu afavorit, a més a més de les canòniques, estaven gairebé reduïdes a saber jugar al tresillo, però no massa. Els capellans rupestres solen ésser uns formidables coneixedors d'aquest joc, com també ho són del burro mallorquí, anomenat canari, i del tuti subhastat. Per a ésser capellà d'establiment termal, un clergeu molt hàbil en les cartes resultava perillós, perquè als que prenen les aigües també els agradava guanyar de tant en tant, i poder donar un *codillo* al capellà de la casa era considerat el màxim honor entre els banyistes.

El capellà del balneari tenia gos, el qual era bastant ben tractat a la cuina, però com que l'animal no era suficient per distreure'l, acabava provocant-se la malaltia adequada a les aigües del seu destí, per seguir el tractament facultatiu i ésser un pacient més. Un capellà amb reuma, o amb els ronyons o amb el fetge avariats, sempre guanyava prestigi davant dels ulls de les senyores. Hi ha hagut una època al nostre país que una malaltia d'aquelles que demanen cura d'aigües era considerada com un senyal de distinció.

Després del capellà, als balnearis no hi havia res, fora del prestidigitador que un cop cada quinze dies passava a fer jocs de mans, o la senyoreta més criticada de tots els pacients, que recitava aquells versos que diuen: *Volverán las obscuras golondrinas*, etcètera.

Tots hem tingut una tia vella, generalment vídua, que havia seguit els balnearis del país, i que de tant immemorial-se dintre les banyeres impracticables, i de tant maquillar-se la mucosa de l'estómac de calç, sofre, bicarbonat i altres tòxics, va acabar tornant-se idiota i no va ésser bona per deixar-nos ni una misèria en el testament.

A França, els balnearis del segle XIX varen crear una literatura graciosa i vodevil·lesca; moltes històries entretingudes de Maupassant tenen lloc en els balnearis. Els herois d'aquell famós autor i els heroïnes de la realitat, una mica tips de la família, aprofitaven l'excusa d'apadecar-se un ronyó per dedicar-se al plat fort d'una comediànta opulent, d'aquelles que duïen un barret de palla tot ple de cireretes.

Al nostre país, res d'això. El balneari català era la quintaessència del reaccionarisme i de les fulles dominicals. Només servien perquè aquelles ties que no ens han deixat res al testament es fessin la il·lusió que coneixien el món.

Actualment els balnearis del segle XIX conserven la mateixa carcassa i el mateix capellà. Les habitacions s'han modificat una mica, hi han posat aigua corrent, han estativat els llits, i fins han instal·lat banyeres i dutxes pels que no estan malalts, però tenen ganes de rentar-se.

La cuina també ha canviat, però és aquella cuina sòrdida i incolora dels restaurants que no són ni carn ni peix, en els quals la carn té gust de novella de Narcís Oller, i dona la sensació que fa cinquanta anys que és morta, i el peix, invariablement, és pescat en un altre hemisferi.

Com que la vida ha variat considerablement, avui dia els balnearis catalans fan encara més que mai l'efecte de cosa ensorrada, humida, profundament avorrida i eclesiàstica, i és per això que quan jo em deixo caure en un balneari del país, em fa l'efecte que em fico entre dos fulls d'una d'aquelles edicions monumentals, relligades d'or i pasta que feia la casa Montaner i Simon, i que entre els dos fulls em quedo premsat, ofegant-me lentament, sentint la pressió del llibre i la pressió de l'Exposició Universal, de mossèn Collé, de la reina Maria Cristina i d'En Rius i Taulat.

JOSEP MARIA DE SAGARRA

A F I S A

ASSUMPTES FISCALS I ADMINISTRATIVES

LAIETANA, 18, PRAL. B. - BARCELONA

## L'ESTATUT AL PARLAMENT

## Tots perdent

En el seu temps, es va fer famosa una frase del malaguanyat Calvet, de l'antiga Esquerra. A través dels comentaris de premsa de partit, En Calvet s'havia format la convicció que d'unes eleccions tothom en surt guanyant. Dels resultats, fins els partits derrotats, sobretot els derrotats, en treien conseqüències falagueres i encoratjadores. Per això En Calvet, quan un hom li demanava la seva opinió sobre les eleccions, contestava, invariablement: «Tots guanyant!» Si ara En Calvet fos viu, probablement tornaria a ésser diputat, i el seu optimisme, que no sols tenia en política, passaria per una prova molt dura.

Es un fet, d'una transcendència política incalculable, la inhibició perillosa del Govern davant els principals problemes polítics plantejats. La crisi del govern Alcalá-Zamora i la constitució del govern Azaña, si alguna cosa significaren, fou l'adopció per la Cambra d'una política francament esquerrista. El nou govern s'imposava explícitament i clara la missió de complir els compromisos revolucionaris, és a dir, de resoldre amb un criteri esquerrista i liberal la qüestió religiosa, la qüestió agrària i la qüestió catalana. L'adhesió d'una minoria com la d'Esquerra republicana de Catalunya a aquest programa era inesquivable. Dintre la mateixa orientació foren votats els articles de la Constitució relatius a les congregacions religioses i a les atribucions de les regions autònomes. Aprobada la Constitució, el govern Azaña tenia en els articles de la llei fonamental un suport magnífic per a desenvolupar la seva política. A aquesta política s'ajuntaven sense desvirtuar-la, dintre el seu esperit d'àmplia tolerància i de voluntat conciliadora, el primitiu projecte de reforma agrària de Marcel·lí Domingo, el dictamen de la Comissió sobre l'Estatut de Catalunya i àdhuc el discurs moderador de Manuel Azaña en la discussió de totalitat de l'Estatut.

Es a partir d'aquest moment que els grups de l'oposició intensifiquen la seva campanya contra ambdós projectes — Estatut i reforma agrària — contra el Govern i contra la permanència dels socialistes en el poder. La pugna parlamentària i extra-parlamentària culmina en el darrer debat polític. Si alguna conseqüència útil havia de tenir aquest debat, no podia ésser altra que la de delimitar els camps i definir les posicions respectives dels grups contendents. La falsa posició del senyor Lerroux, la seva incomprensible manca de tacte a Saragossa, la seva inhabilitat a plantejar el debat i la confirmació prevista que el cabdill radical no aportaria solucions als problemes pendents, permetien de descomptar una victòria fàcil i decisiva de la política del Govern. El resultat inesperat i inversemblant que ningú no podia preveure i que resta un punt fosc sense explicació plausible, és que el debat acabés amb la victòria del Govern, però no amb la victòria de la política del Govern. Hi ha en aquest fet paradoxal una obscuritat inquietadora i sospitosa. Per què el Govern no ha aprofitat el fracàs de les oposicions en el debat polític, fracàs previst i inevitable, per a imposar amb indiscutible dret el seu criteri en la qüestió agrària i en l'Estatut de Catalunya? Era l'hora del *coup de barre* a l'esquerra, de guanyar l'opinió esquerrista i d'aglutinar-la entorn de la política del Govern. Era, probablement, la millor avinentesa de pendre una posició indestructible que barrava el pas a les dretes i decidida a favor de les esquerres la pròxima lluita electoral. Quines consideracions han privat de satisfer aquesta política lògica i esperada,

la realització de la qual semblava dependre principalment de la voluntat del govern? Mentre no s'aclareixi aquest punt, la situació resta del domini de l'obscur. Les oposicions — sobretot la radical — aspiraven simplement a substituir el Govern. Però el Govern pretenia més que governar. El Govern aspirava a complir uns compromisos, a donar un to i una orientació a la política espanyola. Com que ni el govern ni l'oposició han realitzat llurs propòsits, tots dos perden. Les oposicions perden les seves es-



Domingo Barnés,  
autor de la fórmula de l'ensenyament

perances; el Govern, la direcció dels afers i de l'opinió nacional. Perden els socialistes, perquè veuen com cada dia queda més desvirtuada la reforma agrària. Perden els catalans, com a catalans, en la nostra aspiració de dotar l'Estatut del màxim d'atribucions constitucionals; perden els catalanistes d'esquerra, com a catalanistes i homes d'esquerra. Tots perdent!

La mesura exacta de la situació no la donen les votacions nodrides que ha obtingut el Govern després del debat polític. La mesura de la situació la dona la impossibilitat del Govern de fer prosperar els seus punts de vista, fins atenuats, en la discussió dels projectes de reforma agrària i Estatut. La dona la seva conformitat implícita, gairebé vergonyant, a fórmules com la que ha passat a ésser dictamen de la Comissió en la qüestió de l'ensenyament a Catalunya, fórmula tan diferent a la proposada pel senyor Azaña, tan contrària a les exigències mínimes de l'autonomisme català.

Derrota catalana? Almenys en la qüestió concreta de l'ensenyament, si prospera sense modificacions el dictamen de la Comissió, malgrat de les raons adduïdes insistentment pels nostres amics senyors Santaló, Josep Xirau, Campalans, Sbert i Lluhi i Vallescà. Però derrota, també, de la República, primera derrota seriosa de la República liberal i republicana. Tots perdent!

El senyor José Ortega y Gasset és, com tothom sap, l'autor d'aquella frase «la alegria de la República». Per un contrast més en la vida de l'il·lustre pensador castellà, dona la casualitat que a mesura que la influència del seu verb i de les seves doctrines pesa més en el destí nacional, l'alegria de la República, l'alegria republicana, tendeix a esvair-se. Si el senyor Ortega y Gasset continua parlant i el Govern inhibint-se, la revolució de l'entusiasme, la del 14 d'abril, es convertirà en un moviment d'opinió aproximat al que alludia Lamartine per l'any 1840 quan parlava del «tedi de la França» i de la revolució del menyspreu. I parem compte que l'horror al tedi torna els pobles propensos a les aventures i que el «tedi» de l'opinió republicana no tingui el seu desflorador en una aventura antiliberal i antirrepublicana.

J. O.

Madrid, 30 de juliol.

## MIRADOR

## Mirant a fora

## Por d'un cop de mà

Tothom sap l'incident sorgit a Ginebra, durant una sessió de la Unió Interparlamentària: Renaudel, que havia negat el dret de parlar de justícia als representants d'un país on no hi ha llibertat, i que parlà dels assassins de Matteotti, no sols no volia retirar la frase, sinó que amenaçava amb eixamplar-la, hebre-se-les directament amb Mussolini, i produir documents, si calia.

Un dels seus col·legues, que intervingué a arranjar l'incident, li preguntà: —I els documents, on són?

—Els he posat en lloc segur; no vull pas que se me n'apoderin amb un cop d'audàcia.

El seu col·lega pogué saber que Renaudel els guardava en un determinat lloc de Toulon, el que li havia servit de quarter general en les recents eleccions.

—Vés amb compte! — va dir a Renaudel —. Toulon no és gaire lluny d'Itàlia. Poden organitzar un cop de mà, i l'hauran feta bona!

## Gorguloff

Totes les explicacions més o menys ben fonamentades sobre els mòbils de Gorguloff, han anat per terra en el curs del procés. Sembla que es tracta d'un boig, i que, segons remarca el doctor Legrain, és capaç de raonar amb força lògica a certs moments, com és propi dels paranoics.

L'assassí del president Doumer, a la porta de la seva cella, havia escrit amb llapis: «Ravallac morí per haver volgut salvar la França. Paul Gorguloff tindrà la mateixa glòria.»

L'home sap que a la mateixa presó que ell, havia estat tancat l'assassí d'Enric IV.

I, per demostrar el seu amor a França, volia presentar-se davant del jurat embolicat en una bandera francesa. El seu defensor tingué feina a dissuadir-lo d'aquesta pensada.

## Cita

Parlant de les memòries escrites per Gorguloff durant la seva estada a la presó, el seu defensor, maître Géraud, demanava que els jurats les llegissin, com a demostració de l'estat mental del seu client.

«L'estil és l'home», ha escrit La Bruyère — argumentava el defensor de l'assassí del president Doumer.

La Bruyère? O Buffon?

## A la Lluna

El defensor de Gorguloff llegí una carta del seu defensat, de tres anys enrera, on demanava a un inventor alemany que li reservés un lloc en una raqueta amb la qual l'inventor volia arribar a la Lluna.

«A la Lluna en raqueta? Tan boig és l'inventor com Gorguloff!», pensà tothom.

Tothom, menys algú que coneixent l'alemany, fins notar que rakete no vol dir raqueta, sinó coet, procediment en el qual es treballa seriosament en diverses parts del món.

## "Herr Nein"

El general von Rundstedt, que durant els vuit dies d'estat d'excepció assumí el comandament a Berlín i la província de Brandenburg, és un home reglamentari, estrictament reglamentari. Von Papen sabia tot el que en podia esperar.

Els seus subordinats diuen «al general Herr Nein, és a dir, el Senyor No, perquè, de bones a primeres, contesta negativament a tota demanda.

## No es pot reposar

Si pot, Herriot farà una curta estada, aquest mes, a La Léchère, Alta Savoia. En previsió d'aquesta eventualitat, a l'estació estival termal es prenen disposicions enaminades a assegurar la perfecta comunicació telefònica entre el balneari i el Quai d'Orsay.

Aquestes vacances del president del Consell francès no passaran de vuit dies.

—L'home d'Estat modern — ha dit un secretari d'Herriot — es coneix en la seva resistència física.

## Shaw i els boy=scouts

Per ràdio, Bernard Shaw pronuncià, fa poques setmanes, un discurs que féu una certa sensació.

Adreçant-se a la joventut moderna, i especialment als boy-scouts, l'humorista els aconsellà no dormir sota les tendes, ni sortir carregats de provisions, sinó de presentar-se a les cases que trobessin de pas, i fer-se invitar pels amos. G. B. S. afegí que aquest procediment és molt menys cansat, més econòmic i més modern que el preconiitzat per Baden Powell, el fundador de la institució.

Però alguns dies després, tornant d'un passeig, Shaw trobà la seva casa envaïda per una cinquantena de boy-scouts que havien posat els seus consells en pràctica.

Potser la faccía no li va fer gràcia... però, quin remei quedava? Bernard Shaw els va fer bona cara i, exteriorment, no donà senyals d'haver-se molestat gens.

## El dia 7

Un diari de París, L'Intransigeant, ha fet remarcar que, aquest any 1932, el dia 7 dels mesos senars fa un paper sinistre, a França.

Des del 7 de gener, data de la mort de l'ex-ministre Maginot, el setè dia dels mesos senars, març, maig i juliol, ha estat un dia de dol nacional: el 7 de març, mort de Briand; el 7 de maig, assassinat del president Doumer; el 7 de juliol, pèrdua del submarí Prométhée.

Què passarà el dia 7 dels mesos que queden, setembre i novembre?

## POLÍTICA ALEMANYA

## El resultat de les eleccions

El resultat de les eleccions generals per a la renovació del Reichstag, que han tingut lloc diumenge passat, no han constituït pas una gran sorpresa, per tal com era previst de tots els que han seguit amb atenció els esdeveniments d'aquests darrers temps a l'altra banda del Rin. Només un sobtat penediment del poble alemany hauria pogut donar un altre resultat, més profitós als interessos del mateix país, i alhora més tranquil·litzador per a la pau europea.

La plataforma electoral del canceller von Papen no diferia en res de la dels partits

d'alguna manera sobre la funció del nou Reichstag. No. El que constitueix el fet greu i alarmant, és l'èxit que s'ha emportat Hitler, èxit que seria pueril o ximple de desconeixer. No sembla, per exemple, seriós consolar-se amb el pensament que els hitlerians podien aconseguir un nombre encara major de llocs, si llurs previsions s'haguessin complert. La realitat és que el nombre de diputats nazis ha augmentat de 107, que eren en el dissolt Reichstag, a 229, això és, més del doble, i que el partit ha comptat amb el 37 per cent dels sufragis, mentre



Manifestació antihitleriana del Front d'Aram

d'extrema dreta, des de Hitler a Hugenberg, tant en els problemes de política interior com en els de l'exterior.

El poble alemany, en la seva majoria, no és substancialment diferent dels altres països, i, com aquests, és suggestionable i fàcil de menar per un camí errat, si se li indica com el millor que cal seguir.

No creiem exagerat d'afirmar que el que s'està fent amb les masses electorals alemanyes és una veritable traïció.

No ha passat gaire temps d'ençà que el vell i sempre fidel servidor de l'exiliat de Doorn, per seguir a la presidència del Reich havia invocat, amb la mitjaneria de l'ingenu Brüning, la formació d'un bloc democràtic-republicà per a sostenir la seva reelecció contra la candidatura de l'agitat i perillós Hitler; èmul de dictador italià.

I fou gràcies als vots dels esquerrans i dels catòlics que segueixen una política democràtica i liberal, no massa imitada en altres nacions, que el murri mariscal pogué guanyar la batalla contra el màxim exponent dels partits de dreta.

Aquell que la història ha senyalat com un dels majors responsables de la guerra, havia sabut fer tan hàbilment la comèdia, que havia esvaït tota malícia i àdhuc s'havia a tret les simpaties de gran part de la premsa democràtica del món, la francesa i tot.

Però, refermat al poder, parodiava el gest del papa Sixt V, tal com aquest llençà les crosses sobre les quals arpenjava el seu cos extenuat i malaltís en aparença, el mariscal ha llançat la careta i, oblidant els lligams de gratitud que l'obligaven envers Brüning, l'ha sacrificat per llançar-se als braços de l'adversari d'ahir, de l'ex-tinyaire austríac, avui cap dels nazis alemanys. El vell mariscal no podia triar millor col·laborador i executor de la seva nova política que el famós von Papen, el qual, per estar en caràcter, també ha trait el partit que, acceptant-lo com a membre i afavorint-lo de totes maneres, li havia permès d'arribar a una situació de primer terme en la vida política alemanya.

La voluntat popular fou deixada de banda. I amb el canvi de política de l'ex-general de Guillem II, a Alemanya han tingut lloc les coses més estupefaccions, des de la resistència demostrada a la Conferència de Lausana, però que fou esbocinada per l'enèrgica actitud d'Herriot i Mac Donald, a la dissolució del Reichstag, des de la intentada maniobra contra Baviera al cop d'Estat a Prússia, amb relativa proclamació de l'estat de sítio.

Però, després dels primers moments d'estupefacció, el poble alemany ha fet entendre a von Papen que no estava disposat a tolerar gaire temps la violació dels seus drets, i aleshores s'ha arribat a les eleccions de diumenge passat, després d'una campanya tendint a exaltar l'ànima popular i fer-li recórrer el camí errat abans alludit.

\*\*\*

No és la lleu, però dolorosa, derrota sofrida pels social-demòcrates, que després de la mort de Müller sembla que ja no tinguin un cabdill que sàpiga dominar els adversaris, ni les oscil·lacions fetes per altres partits, que tenen una importància digna d'especial remarca, i que puguin influir

que els altres percentatges es reparteixen entre els quatre grans partits en lluita i molts i variats partits d'escassa o cap importància, com els demòcrates cristians.

La victòria dels hitlerians ha estat possible només per l'actitud del canceller von Papen envers ells, actitud que ha sobrepassat els límits de l'ajut lleit per assolir proporcions de veritable complicitat. Diem complicitat, perquè el que es perpetua a Alemanya no és sols un delicte contra la bona fe del poble, sinó també contra tot el món, ja que es vol preparar la guerra.

Per aquestes consideracions, les eleccions de diumenge passat no poden ésser considerades com un fet de política interior, sinó que revesteixen importància internacional.

Què volen, en veritat, els nazis? Quant a la política interior, una dictadura tipus Mussolini, amb l'extermini dels adversaris, especialment dels socialistes i dels comunistes. Quant a política exterior, pretenen anular, en la lletra i en l'esperit, el tractat de Versalles, d'antuvi negant tot ulterior pagament a títol de reparacions i demanant la rectificació de la frontera de l'Est, i, més endavant, la revisió de la frontera del Sud, amb la grotesca pretensió de la restitució a Alemanya de les ben franceses terres d'Alsàcia i Lorena.

No hi ha qui no comprengui que aquest programa significa guerra, significa ruïna i mort per a Europa; però pot significar també la destrucció de la mateixa Alemanya. Si l'Europa estigués d'acord, si no existissin Mussolinis i satèl·lits seus per encoratjar les aspiracions hitlerianes, no seria difícil de barrar el camí als insensats que volen dur els pobles a l'escorxador.

Podrà funcionar el nou Reichstag? En el moment que escrivim aquestes ratlles, les notícies que arriben de Berlín són una mica confuses i contradictòries. Segons algunes d'aquestes notícies, no sembla fàcil constituir una majoria que faci possible la formació d'un govern.

Entre social-demòcrates, catòlics, populistes, bavaresos i altres petits nuclis, s'arriba a formar un bloc de 261 vots contra els 264 que sumen social-nacionalistes i nacionalistes. Resta, però, la incògnita dels comunistes, que avui són els àrbitres de la situació.

Si és cert el que s'ha dit aquests dies, d'un possible ajut d'aquests darrers a una majoria de net caràcter antihitleriana, es podria arribar a formar un govern que comptaria amb una forta base.

Però si els comunistes — com pot molt ben ésser — continuen en llur habitual intransigència, què passarà?

Qualsevol previsió és arriscada. Amb Hitler, ajudat com és avui pel mariscal Hindenburg, von Papen i el general Schleicher, tot és d'esperar.

Els neguits dels governs europeus no són pas gens injustificats.

TIGGIS

Agència exclusiva per a la venda de

**MIRADOR**  
Societat General Espanyola de Llibreria  
Barbarà, 16 \*\*\* Telèfon 17218



Un  
Joier

**J. ROCA**

RAMBLA DEL CENTRE, 33 · PASSATGE DE BACARDI, 2

## Societat Espanyola de Carbur Metàl·lics

Correu: Apartat 190  
Telèg.: "Carburós"

BARCELONA  
Mallorca, 232

Telèfon 73019

CARBUR DE CALCI: Fàbriques a Berga (Barcelona) i Corcubion (Corunya) :: OXIGEN 99 % DE PURESA, Fàbriques a Barcelona, València i Còrdova :: ACETILEN DISSOLT, Fàbriques a Barcelona, Madrid, València i Còrdova :: FERRO MANGANES i FERRO SILICI :: SOCARRIMAT i SECAT de fils i peces seda, cotó i altres teixits :: CALEFACCIÓ INDUSTRIAL de laboratoris i domèstica :: GENERADORS, BOMBADORS, MANOMETRES, materials d'aportació per la SOLDADURA AUTOGENA

PRESSUPOSTOS, ESTUDIS, CONSULTES I ASSAIGS, GRATIS



NOVETATS  
EN CAMISES

Jaume I, 11  
Telèf. 11655

# EL CINEMA

## Figures del cinema còmic

Chaplin és dins el cinema alguna cosa tan important, que a l'ombra d'ell són molts els que han perdut llur personalitat pròpia. Chaplin no és un gest, menys encara una indumentària. És un esperit; és, així doncs, inimitable. Molts són també, adés actors, adés productors, els que volen copiar-lo i s'inspiren de la substància dels seus films. I Chaplin pot influir en el sentit en què influeix el clàssic. És model·lic. La seva obra acusa una coherència que en-

En el sentit de figura, de tipus del cinema còmic, Harold és molt menys important. L'èxit d'aquest actor recolza en els seus *scenari*s. En la llista d'aquests hi ha exemples que són un èxit de moviment fotogràfic, i d'acumulació de *gags* concebuts dins una mentalitat genuïnament cinematogràfica. *El germanet*, *L'home mosca*, *L'estudiant novell*, són en aquest sentit esplèndids. En aquest darrer film Harold ha d'assistir a un ball de gran gala i el seu vestit no és



Oliver Hardy i Stan Laurel, per Chitzou Major



debades cercareu en un altre passatge de la història del cinema. Tot i això hi ha, en el panorama que des d'ara ofereix el cinema còmic, lloc per a d'altres figures interessants i també autònoms. Figures en el sentit pejoratiu del mot i films de repertori sempre bons de recordar.

Som a Amèrica. País que sembla néixer a una consciència d'expressió artística al mateix temps que crea el seu cinema. No podem aquí recollir dades; menys encara fer una llista de noms oblidats. Als que vulguin tenir a l'abast de la mà un inventari que gosaríem dir complet, els recomanarem el llibre de Luis Gómez Mesa, *Variedad de la pantalla cómica*, del qual donem notícia quan la seva aparició, en aquestes pàgines mateixes.

Obra col·lectiva el cinema, aquí no ha d'interessar-nos sinó pel que en ell hi ha precisament de creació individual. És el geni creador de l'artista excepcional que, apuntalant-se en les adquisicions tècniques d'ordre històric, crea el film destinat a perdurar i ésser el millor exponent de les possibilitats humorístiques del cinema.

Una nova forma d'humor estrany als clàssics d'altre temps. Aquí tenim Buster Keaton. Impossibilitat imaginar-lo lluny del cinema. S'ha classificat com un rostre impassible en mig, precisament, d'un món molt bellugadís. No sembla sinó que al seu entorn les coses adquireixin aquella mobilitat absent del seu rostre. Efecte de contrast, com quasi tot efecte còmic. Riem quan és romput un equilibri, quan el mecanisme substitueix a la llibertat, diu Bergson. Res més risible que un home perdent peu i obeint a la gravetat. I si traslladeu aquesta constatació al domini moral, teniu la clau de les situacions, angioses i còmiques alhora, d'un Keaton.

Entorn de Buster Keaton les coses semblen animades d'una voluntat de contradicció. Els fets físics l'empaiten com a calamitats i Buster navega a contra-corrent. Vegeu-lo en *El collegial* tractant de fer de sí mateix un home d'esport. Un introvertit que tracta d'il·lusionar-se sobre les seves capacitats pràctiques; o si no vegeu-lo com té la dèria de les coses que precisament li són més difícils. Ara l'esport, ara l'amor. Gens astut, la força de les coses exteriors l'aclapararia si la sort no li fes un joc favorable. I així el veiem arribar a port, més per la deriva d'un vent favorable, que pel seu anhel perseverant i dolorós. Ell sempre és un curt de genit, per bé que tossut.

Buster ha portat la sobrietat a l'extrem. A més té una cura escrupolosa dels seus films. Alguns d'ells, com *La llei de l'hospitalitat* i *El comparsa*, són d'una perfecció acabada. S'edueixen irresistiblement pel joc d'intel·ligència que abans que tot signifiquen. El seu art queda més purament intel·lectual que el de Chaplin. No hi ha en ell el pes d'aquella ombrívola actitud poètica, pastada en la sensibilitat i en les vivències personals de l'autor. Keaton és més graciosament objectiu. L'autor no hi és tan visible.



ESPECIALITAT  
EN LA MIDA

Jaume I, 11  
Telèf. 11655

encara enllestit a l'hora de la festa. Harold es decideix a assistir-hi amb el vestit simplement embastat sumàriament. La situació no pot ésser més grotesca. Les angústies que ha de passar Harold per salvar, en mig del brogit i moviment de la festa, la integritat del seu vestit, són angústies dignes del llicenciat Vidriera, l'heroi cervantí. I el que caracteritza Harold per oposició a molts altres còmics de la pantalla, és que ell és més aviat astut. És enginyós i l'espectador es delecta assistint al triomf del feble damunt dels altres, victòria que aquell aconsegueix amb la seva intel·ligència desperta.

El còmic elemental de Harold està molt a prop de les multituds, i a desgrat d'una producció força copiosa, els films de Harold continuen atraient el públic que vol riure sense amoinar-se gaire. Epidèrmics, sense gota d'intencions sobreenteses, els seus films, tot i això, recullen una modalitat molt característica de l'humor ianquí i del film purament còmic.

En canvi, amb Harry Langdon ens tornem a trobar davant d'una figura de múltiples resonàncies. És Langdon un artista independent, talment un solitari. Ara mateix sembla que tothom l'ha perdut de vista. Els seus films acostumen a revelar una fantasia sorprenent que realitza un joc cruel. El protagonista és una ànima encogida que revela a estones una natura angelical, altres cops una natura pueril. Destillen algunes escenes de Langdon una melangia prou dolorosa per aconseguir un to patètic. Un noi tendre, amb uns ulls esverats, amb un amor a la vida que no escarmenta, Langdon, com ell mateix s'ha titulat, és un infeliç que ens fa morir de riure. Però un riure que s'interromp bruscament davant la revelació momentània d'un dramatisme profund. Un film de Harry Langdon, com és ara *Els meus primers pantalons*, arriba a fer-vos mal. És sempre l'home infeliç en una beatífica ignorància de tot.

I què dir de la descoberta de Stan Laurel i Oliver Hardy? La màgia dels seus primers films còmics de dos rotllos, obra d'un gran inventor, Hal Roach! Els trucs no podien ésser més simples, però durant molt de temps resultaren d'una eficàcia inalterable. Havíem vist Stan Laurel en films insignificants. La seva cara llarga de clown era atractiu, però res no podia dir-nos que venint amb Oliver Hardy havia de donar-nos una mitja dotzena de films, pel cap baix, d'una comicitat formidable. Ara la vena sembla que s'ha estrocat. El parlat ha vingut a desbancar una organització que mereixia sobreviure. Però les bases del nou cinema no són avui definitives. Si no el mot, el so s'ha revelat ja ple de suggestions humorístiques. Cal investigar, explorar la nova mina de possibilitats oferta al cinema. Hem parlat de gent que han conquistat llurs llocs en el cinema mut. Potser no sabran portar-los amb dignitat tot parlant i movent fressa. Chaplin es decidirà a sortir del silenci, a ampliar la funció del so, tal com s'anunciava en el seu darrer film?

El cinema europeu — el cinema alemany i el cinema francès, particularment — tenen un extens repertori de films còmics, però no tenen, almenys avui per avui, figures de cinema còmic; és a dir, l'actor que persisteix semblant a ell mateix a través de diverses aventures. El tipus que acusa una individualitat.

J. PALAU

## PANORAMA

### "El Rebel"

Pierre Batcheff, que moria aquesta primavera, a la ratlla dels seus vint-i-cinc anys, havia fornit una carrera curta i variada. Personalment, el descobrim en *Le chien andalou*, que fou la seva revelació de gran actor, tant que algú — ens sembla que fou Soupault — li féu el retret d'haver malgastat el seu talent, fins aleshores, en films i papers mediocres. La mort privà Batcheff de convertir-se en postor en escena, com ja havia començat a fer.

Ara hem pogut veure a Barcelona un film seu, *El Rebel*, tret d'una novel·la de l'hongarès Lajos Zilahy. Batcheff hi representa un savi jove, sorprès per la mobilització russa mentre treballa en l'obtenció d'un sèrum. Això li interessa més que la guerra, i no s'incorpora al seu lloc de tinent de reserva. Cridat pel general (Thomy Bourdelle), aquest el tracta de covard, Batcheff el bufeteja. Empresonat, és condemnat a mort. La seva dona (Suzy Vernon), per salvar-lo, vol seduir el general, que signa l'indult i envia Batcheff al front. En una visita del general a la primera línia, Batcheff li engega un tret. El general s'ho explica: el marit humiliat que deu la vida a la falta de la seva dona. Però aquesta s'ha enamorat de debò del general, i Batcheff no sembla pas massa trist de la defeció, perquè pot tornar-se a dedicar al seu sèrum.

El film és mogut, ben portat i ben interpretat. Potser hi ha alguna inversemblança, d'ordre dirigit militar. Molt bones les escenes de la mena de cabaret on ingressa la dona del biòleg per conèixer el general que pot salvar el seu marit. Cal dir que potser no és aquest la *vedette* del film, sinó el general. A ell escau, en efecte, el paper principal, i la interpretació de Thomy Bourdelle és bona de debò.

### Censura

Heus ací un model de fitxa de censura privada que usen a Bèlgica certes entitats moralitzadores.

La reproduïm a títol de curiositat i perquè pugui servir de model als «moralistes» d'aquí.

FILM.....

Gènere..... Origen.....

Distribuidor..... Metratge.....

- 1) *L'amor és pur?*  
Besos sensuals?..... Flirts?.....  
Relacions culpables?..... Adulteris?.....  
Matrimonis civils?..... Divorcis?.....  
Raptes?..... Naixements il·legals?.....  
Danses dolentes?.....  
Actituds inconvenients?.....  
Toaletes impúdiques?.....  
Simplement mundanes?.....
- 2) *Intervé la religió?*  
Es respectada?.....  
Una persona consagrada a Déu?.....  
En medis i circumstàncies favorables?.....  
Hi és ridiculitzada o empetidida?.....
- 3) *Batalles salvatges?..... Homicidis?.....*  
La caritat i la justícia hi són respectades?.....
- 4) *Títol dolent?..... Escabrós?.....*
- 5) *El mal resulta castigat o presentat com odiós?.....*

## FEMINA

AVUI



## El ángel de la noche

per

NANCY CARROLL  
i FRIEDRICH MARCH

Un doble programa "Paramount"

VESTITS DE BANY  
BARNUSOS  
LA MILLOR COL·LECCIÓ  
ELS MILLORS PREUS  
LES MILLORS LLANES

F. Vehils Vidal

32, A. Portal Angel, 34  
7, Plaça Universitat, 7

VESTITS DE LLANA  
BANY, A 675 PTES.

## LITERATURA I CINEMA

## Adaptacions que veurem

Ha estat molt debatut, en articles, llibres i conferències, el tema ben interessant de la interdependència del cinema i la literatura. Tot i reconèixer la importància que ha arribat a assolir tan ràpidament la més jove de les arts, cal no oblidar els nombrosos manlleus que ella ha fet a la seva germana gran, la literatura (com, per altra banda, a totes les altres arts). És clar que, tal com passa amb els plagis literaris, la vàlua d'una adaptació cinematogràfica, ja sigui d'una novel·la o d'una obra teatral, depèn, àdhuc salvant la fidelitat a l'original, de l'art de l'adaptador. No caldria pas posar gaires exemples; hi ha vegades que una llibertat excessiva amb el text produeix resultats tan depriments com ara el film *Assassinats al carrer Morgue*, que la passada temporada vàrem veure; altres vegades la fidelitat estricta és compensada per la qua-



Norma Shearer en «Strange Interlude»

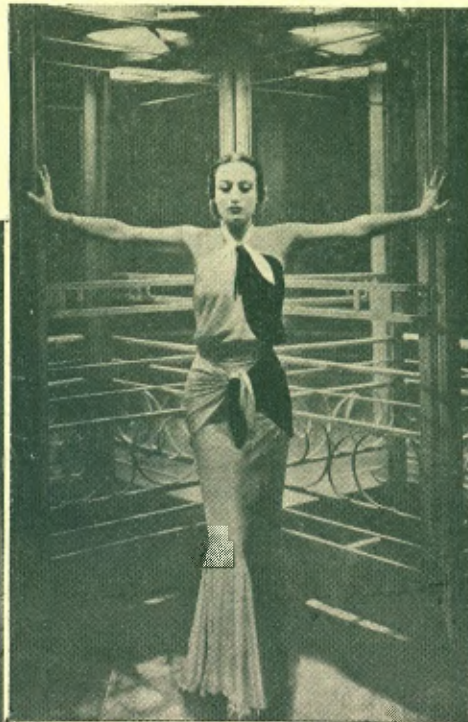
litat del resultat: vegeu *Street Scene*, segons King Vidor, o *Marius*, dirigida per A. Korda. En alguna ocasió, la fantasia de l'adaptador, col·laborant amb tota llibertat amb l'obra original, n'ha millorat la qualitat i d'una obra mediocre n'ha tret una excel·lent versió cinematogràfica.

La darrera temporada, la millor de les incorporacions al món de les ombres parlants, a part de les dues ja esmentades, consistia, al meu entendre, en l'adaptació de la novel·la d'Edna Ferber *Cimarron*. La circumstància de presentar-se en un dels cinemes de més jettatura de Barcelona i de donar-la la copiosament mutilada, va privar molts barcelonins d'admirar com calia aquesta bona pel·lícula, que ha causat sensació en el món anglo-americà.

Aquest any, si les empreses compleixen el seu deure, veurem nombroses adaptacions d'obres literàries a la pantalla. De novel·les, els americans ens han d'oferir *Dr. Arrowsmith*, de Sinclair Lewis, interpretat per R. Colman; *Una tragèdia americana*, de Theodore Dreiser, dirigida per Sternberg, i amb Sylvia Sydney de protagonista; *Letty Linton*, de Mrs. Belloc Lowndes, amb Joan Crawford, i encara una novel·la de Hemingway, un dels autors americans més populars, per Fr. March, i una altra de Louis Bromfield, amb Nancy Carroll. Remarqueu, de passada, com els americans comencen a adonar-se de la necessitat de donar a conèixer al món, mitjançant aquest gran mitjà de propaganda que és el cinema, els seus autors destacats. Encara, veiem anunciat com a màxima sensació de la temporada el film, dirigit per Edmund Goulding i interpretat per Greta Garbo, Joan Crawford, els dos Barrymore, Lewis Stone, Wallace Beery i Jean Hersholt, *Grand Hotel*, tret de la novel·la tan ràpidament popularitzada de l'escriptor alemany Vicky Baum, i una altra pel·lícula de la Garbo, *Tal com em desitgeu*, amb diàleg de Pirandello, i que suposo que correspon a una de les obres teatrals del comedígraf italià.

Els americans troben que els èxits del cinema mut val la pena de tornar a experimentar-los en el sonor. Això ens permetrà de comparar el treball de Gloria Swanson i Lionel Barrymore, els intèrprets de la primera versió de *Pluja*, el conte de W. Somerset Maugham (a Barcelona se'n deia *La Fràgil Voluntat*) amb Joan Crawford i Walter Huston, que encarnaran aquella Sadie Thompson i el pastor tirànicament reforma-

dor. Igualment podrem tornar a veure *Dr. Jekyll and Mr. Hyde*, segons la novel·la famosa de Stevenson. La versió muda era interpretada per John Barrymore. La sonora, adaptada d'una manera molt liberal a la pantalla, ens permet una certa esperança si tenim en compte que és dirigida per R. Mamoulian, el genial creador d'*Els Carrers de la Ciutat*, i interpretada per Fr. March, Rose Hobart i Miriam Hopkins.



Joan Crawford en «Gran Hotel»

Igualment el nom de G. W. Pabst ens fa creure que l'adaptació cinematogràfica de *L'Atlàntida*, de Pierre Benoit, amb Brigitte Helm, Blanchard i Angelo, ultrapassarà la versió muda de Feyder, que és beneficiària de la voga immensa assolida per la novel·la.

Dels alemanys, potser veurem *Berlin, Alexanderplatz*, segons la novel·la famosa d'Alfred Döblin, però l'interès sembla absorbir per aquestes extraordinàries *Mädchen in Uniform*, tret d'una obra teatral de Christa Winsloe i que constitueix la sensacional revelació d'una jove actriu, Dorothea Wieck.

També el teatre donarà armes importants a la pantalla parlada, que no ha pas arribat encara a anular-lo. Veurem *Fanny*, de Pagnol, continuació del *Marius*, *Madame Butterfly*, amb Sylvia Sydney, i sobretot, si els noms i l'obra responen al seu contingut artístic, *R. U. R.*, la famosa obra teatral de Karel Kapek, que els barcelonins vàrem admirar al Romea en la traducció de Carles Capdevila, i que serà dirigida per Mamoulian i interpretada per Sylvia Sydney i Frederic March. I, encara, *Strange Interlude*, l'obra mestra d'Eugene O'Neill, l'autor d'*Anna Christie*, que permetrà a Norma Shearer d'afermar el seu crèdit d'artista sobria i intensa.

Potser aquest article farà l'efecte d'un catàleg. Tanmateix, com que molt sovint les cases distribuïdores tenen una curiosa inclinació a ocultar l'origen dels films que presenten i a difressar els títols, no crec que sigui excessiu voler orientar el públic sobre la possibilitat de passar una bona estona o d'indignar-se davant de la transposició d'una obra novel·lesca o teatral de la seva predilecció a la màgica vida de la pantalla.

Personalment sóc una mica escèptic quant al guany que les obres adaptades puguin fer, en llur pas arriscat del món del paper al món de les ombres. I em cal esperar el balanç que els crítics acreditats treguin de la pròxima temporada, un cop aquesta clousa.

RAFAEL TASIS i MARCA



Passeig de Gràcia, 57. - Telèfon 79681

Sessions contínues:

Tarda, de 4 a 8 i mitja i nit, de 10 a 12

Bufo, una pesseta

Noticiari - Reportatge - Documental

LA SIDA DEL TERRA (Documental)

CATIFA MÀJICA ("Fox")

FOCS DE VULCÀ (Represa)

Equip sonor R. C. A. Photophone

## CINAE S

TEMPORADA DE GRANS REPRESENTACIONS  
DEL 4 AL 7 CORRENT

Saló Catalunya

No, no, Nanettel

(CINAE S)

per BERNICE CLAIRE

La Taqui-meca

(CINAE S)

per MARY GLORY

Capitol Cinema

La fiesta del diablo

(PARAMOUNT)

per FÉLIX DE POMÉS

La Legión de los condenados

(PARAMOUNT)

per GARI COOPER

PREUS REDUITS

# EL TEATRE

## Sobre la qüestió dels plagis

Començarem per unes consideracions d'ordre general.

La pràctica del plagiat ve de molt lluny. Dels temps prehistòrics. Així que l'home apareix sobre la terra, la primera cosa que fa és plagiar-ho tot: el xiscle dels ocells, el brul de les feres, el murmur dels arbres, el terrabastall del tro. D'aquests plagis elementaris, per eufemisme anomenats onomatopèies, va néixer el llenguatge, i gràcies a ells podem avui parlar i entendre'ns i substituir amb la paraula les fletxes i el javelot.

Imposible de seguir pas a pas, en un article de dimensions limitades, les complexes evolucions del plagiat a través de la història. Remarqueu només que a l'origen de les civilitzacions hi ha constantment el plagiat, que la funció de l'esperit civilitzador per excel·lència, la d'aprendre, capir, equival a plagiar, com l'etimologia d'aquells dos mots ens indica, i que, en resum, els anals del plagiat es confonen amb els del progrés humà.

Grans reformadors religiosos han estat plagiaris. Ho han estat pobles sencers: els romans, dels grecs; els del Renaixement, dels grecs i dels romans. Ho han estat geinys sublims, com Shakespeare, si bé no tots a la manera de Shakespeare, que devorava autors mediocres amb el dret indiscutible que té el lleó a devorar conills.

Corneille va plagiar Alarcón, i tanmateix el seu *Menteur* no és pas superior a *La verdad sospechosa*. Racine va plagiar Aristòfanes, i tanmateix els seus *Plaideurs* no han pas fet oblidar *Les Vespes*. Ni el deliciós *Amphitryon* de Molière ha oblidat el de Plaut, del qual aquell no és sinó una adaptació.

No. La veritat és que hom ha plagiat a dreta i esquerra, sense mirar prim.

L'obra més clàssica de la nostra literatura, *El Soñni* de Bernat Metge, és un mosaic de plagis fets a diversos llibres, tots excel·lents. El *Tirant lo Blanc* plagia el *Somni*. Turmeda, una obra d'autor desconegut. Aulés va plagiar Labiche. Benavente ha plagiat Adrià Gual. No hi ha cap norma.

La llista de les identitats culpables descobertes dins la producció literària és tan copiosa, i són tants i tan instructius els propis escrits per respondre als atacs dels contemporanis, que en bona lògica podem també considerar com a plagiat l'acció de combatre l'autor d'una obra reeixida o simplement afortunada acusant-lo de plagiar, ja que això és més vell que l'anar a peu.

Una originalitat innegable representaria, en canvi, el fet de descobrir el plagiat en una obra fracassada. Car, d'ençà que el món és món i l'home escriu, no sabem que hi hagi hagut mai ningú que s'aixequés, indignat, en mig dels xiulets de la multitud, per increpar l'autor, dient: Plagiari! Aquests xiulets no et pertanyen!

Quan a Novetats varen xiular-me el *Batiga Balaga* and Co., cap col·lega, cap actor, cap pintor no va sentir el neguit del dubte. Tots, unànimement i sense regateigs, varen concedir-me el mèrit d'aquell festival. I ja hem arribat al punt cap on ens dirigim. Posem-hi tres estrelletes.

\*\*\*

Després d'aqueixa brillant demostració de la prodigalitat del plagiat i dels seus efectes sovint beneficiosos, considero arribat el moment de rebatre l'acusació de plagiar que se m'ha llançat.

I m'afanyaré a declarar que he concebut algun dubte sobre les intencions dels qui m'acusen.

Els pretenen que són morals, purament morals; que literàriament l'obra inculpada ni val la pena de parlar-ne, i que si ho fan és per sortir en defensa de la probitat professional. No em decideixo a creure-ho, francament.

Fa alguns anys vaig tenir ocasió d'experimentar com vibrava el sentit moral en el nostre petit món literari, i conec el so que fa.

Ja us explicaré com va anar. Ho he explicat tantes vegades, que no vindrà d'una.

El meu amic Carles Soldevila va demanar-me que li traduís al francès la seva comèdia *Civilitzats, tanmateix!* Vaig fer la traducció. Vaig donar-la-li. I passat algun temps, me la vaig trobar impresa a *Candide* (número 183, 15 de setembre de 1927), però amb aquesta capçalera: «*Civilisés tout de même. Pièce en un acte de Carles Soldevila. Traduite du catalan par A. Falgairrolle et F. Presas.*» Sapristi! Llegeixo... Aquella traducció era la meua, tal com jo l'havia deixada, exactament. Ni un punt, ni una coma canviats. *Sapristi!* No m'han consultat... Ni per cortesia han vingut a comunicar-me el fet consumat... Protesto! En Carles Soldevila em va escoltar, molt amable, i em va donar a entendre que, per patriotisme, convenia de no moure soroll. «Per una vegada que un periòdic parisenc publicava una obra catalana!...» No vaig pas observar, però, que el seu sentit moral es revoltés. Al contrari. «Què hi voleu fer?» —em va dir—. Aquestes coses són molt corrents, sobretot a les grans ciutats. Nosaltres pequem una mica de provincianisme, encara. Fora d'aquí, el negre literari no sorprèn ningú.» Varem dinar plegats, ell va liquidar escrupolosament la part econòmica de l'afar, donant-me el que em corresponia, i... en pau! No hem tornat a parlar-ne mai més. Es a dir... no hem tornat a parlar-ne... Ell, no. Però jo, sí. Vaig explicar-ho a tothom. El resultat va ésser deplorable. Cap a l'últim ja m'hi divertia. Si m'hi va haver d'autors, d'actors, de pintors, de periodistes, que varen conèixer el fet! Cap no va considerar-lo digne d'ésser denunciat. El que no es cogui per a tu...

Més tard vaig llegir a *La Publicitat* un elogi de la magistrat traducció de *Civilitzats, tanmateix!* d'Adolphe Falgairrolle... tot sol. Ni mencionaven el meu nom. Deixem-ho córrer?—vaig aconsellar-me a mi mateix. —Deixem-ho córrer, vaig respondre. I no obstant, el que aquell bon senyor havia fet no era pas un plagiat. Era... com ho diré? Un *sic vos non vobis* autèntic.

D'ençà d'aleshores, quan en les lluites de les lletres o del teatre sento que algú s'exalta i invoca la probitat, la moral, no puc contenir el riure... *Non! Pas de blagues!*

El record d'aquesta petita aventura franco-catalana em fa escriure bilingüement. Perdoneu-me i comencem a concretar. Un dels primers que va insinuar, en una informació teatral humorística, que *Angèlica Grelot* potser no era meua, va ésser el senyor Josep Maria Planes. Damunt de la taula tinc una crítica de l'*Amphitryon* 38 de Giraudoux, signada Josep Maria Planes i apareguda a *La Publicitat*, després de l'estrena d'aquesta obra a Novetats per la companyia de la senyora Piérat, i el número del 15 de març del 1930 de *La Petite Illustration*. La crítica del senyor Josep Maria Planes és copiada, purament i simplement, de *La Petite Illustration* citada. No li va costar sinó la molèstia de traduir-la. Puc creure que quan m'ataca, ho fa per respecte a la probitat professional?

Entre els qui més s'han agitat, hi ha uns crítics-autors frenètics i uns autors-crítics sorneguers, que han declarat la guerra al Romea, perquè els empresaris d'aquest teatre es neguen enèrgicament a anar a captar. Per intimidar-los, aquests honrats escriptors recorren al *chantage*, convertint la ploma sacerdotal de la crítica en punyal venjatiu o en un vulgar *taco*, quan fan servir de *mingo* els autors.

Hi ha també *souteneurs* dramàtics, d'aquells que signen obres que no han escrit i prenen la meitat de la glòria i dels ingressos als autors novells, desconeguts de les empreses.

Puc creure que les intencions d'aquests senyors siguin morals? Ells potser sí que han acabat per creure-s'ho. La gent merament instintiva sol arregar-ho així.

Alguns actors han vingut i m'han dit: «Tal autor, que us bescanta, va estrenar en un teatre del Paral·lel—nosaltres la varem estrenar—una obra plagada.» Enemics seus, penso. I responc: «Potser sí! S'ha plagiat tant!» A Novetats feien una comèdia de Josep Montero, *Els trucs del senyor Banyuls*, que és una traducció de: *J'ai compromis ma femme* de Labiche. Però tot això no té res a veure amb el meu cas i no necessito saber-ho. Quan algú m'acusarà públicament, ja respondré.

Aquest algú s'ha presentat, i a MIRADOR, precisament.

Això ja és una altra cosa.

Les proves inoblidables de consideració i amistat que de MIRADOR tinc rebudes, m'obliguen a escoltar amb respecte els seus blasmes i em prohibeixen de dubtar de les seves rectes intencions.

No us amagaré que la seva acusació m'ha posat en una situació violentíssima: la d'estar assegut en cadira, amb una estil·logràfica a la mà, quan podria jaure a la sorra o perfeccionar-me, dintre l'aigua, en l'over senzill, la meua especialitat. Però, tant se val! No em dol aquest petit sacrifici que em permetrà, així ho espero, de reconquerir la seva estimació.

La meua resposta és aquesta: Trobo encertadíssima, senyor director, la distinció que fa La Mothe le Vayer, i MIRADOR amb ell, entre l'abella, que transforma en mel el que agafa, i la formiga, que roba el gra tot fet.

I admès això, afirmo que no és justa l'acusació que em dirigiu.

Ni ben fonamentada.

Si voleu exercir les funcions de fiscal, us prego que les exerciu a consciència.

Una acusació com la vostra no pot pas ésser feta amb tanta precipitació.

El text d'*Angèlica Grelot* és imprès. El de *Clara-Soleil* també. Compareu-los, esceneu per escena, rèplica per rèplica, poseu amb exactitud en què s'assemblen i en què es diferencien, i ja veurem quina serà la sentència de les persones intel·ligents i desinteressades.

Un altre prec, encara. Llegiu, per il·lustrar la vostra tasca fiscalitzadora, la comèdia d'Edmond Gondinet i Alexandre Bisson, *Un voyage d'agrément*, i la de Maurice Hennequin i Pierre Weber, *Vingt jours à l'ombre*, treta d'aquella. La primera es va estrenar a París el 3 de juny de 1881; l'altra, també a París el 20 de novembre de 1907. Vint-i-sis anys d'interval. Totes dues han estat escrites en la mateixa llengua, estrenades a la mateixa ciutat, davant d'un mateix públic, el de *vaudeville*, i d'una mateixa crítica... Ningú no ha discutit a Hennequin i Weber la paternitat de *Vingt jours à l'ombre*. Doncs bé: establiu un paral·lel entre aquesta obra i *Angèlica Grelot* i digueu lleialment quina de les dues conté una major suma de treball i d'invenció personal.

I per acabar, permeteu-me una advertència, en previsió de futures pedregades.

Tinc en cartera una comèdia, l'argument de la qual vaig explicar, ja fa alguns anys, al meu amic Josep Pous i Pagès. L'argument li va agradar i, després d'haver-me preguntat si hi veia algun inconvenient i d'haver-li jo respost que no n'hi veia absolutament cap, en va fer una obra: *Puput, o el joc de l'amor i l'interès*.

No es prengui això com un retret destinat a ferir En Pous i Pagès, vell amic estimadíssim i home de lletres incapaç de cap indecadesa professional. L'obra és ben seva. Un argument significa poca cosa, per si sol, i l'obra que jo escric, pronunciadament còmica, no ofereix gaire similitud amb la d'En Pous i Pagès.

Però tindria gràcia que, quan l'estrenaré, m'acusessin d'haver plagiat el *Puput*, o *el joc de l'amor i l'interès*.

Es tot el que us havia de dir, senyor director. Gràcies de la vostra hospitalitat.

FRANCESC PRESAS

## Florenz Ziegfield

A Hollywood, a setanta set anys, ha mort pobre aquell Ziegfield, que féu l'èxit de tantes actrius de cinema, manejà milions i sentia una passió pel luxe que no li permetia viatjar sinó en tren especial i amb cuiner propi.

Fill de Chicago, hi debutà com a mànager de l'atleta Sandow. L'espectacle, a més a més, anunciava el combat d'un lleó i d'un ós. Però la policia prohibí aquest darrer número. Aleshores, anuncià que l'atleta lluitaria amb el lleó. Aquest s'arrupí en un recó de gàbia i no volgué «treballar».

Més endavant, fundà les famoses Ziegfield Folies, d'on han sortit gran nombre d'estrelles de cinema. Segons el famós àrbitre de beutats, les deu actrius més belles són: Gladys Glad, la rossa perfecta; Manon Davies, per l'encís de la cara; Billie Burke (la dona de Ziegfield), pels seus cabells; Elissa Landi, per la seva feminitat; Greta Garbo, la *girl* per excel·lència; Joan Crawford, per la seva personalitat; Grace Moore, per la seva dignitat; Jean Harlow, per la seva cabellera d'un color únic; Evelyn Lane, tipus acabat de la beutat anglesa; Sally Eilers, pel seu magnetisme. I consti que entre les anomenades n'hi ha que no van passar per cap de les seves empreses.

Poc després de fundar les Folies, a les quals afegí aviat nombrosos teatres i cabarets, s'havia casat amb una artista francesa, Anna Held, de la qual fou a més a més mànager i agent de publicitat. Un dia llançà la notícia que la seva dona, com la de Neró, es banyava en llet per conservar el cutis, i com l'afirmació fos objecte de plasenteries, Ziegfield convidà la premsa a assistir al bany de la seva dona. Hi hagué cua i empentes. Alguns pogueren, però, entrar, un xic masegats, a la cambra de bany i contemplar l'artista dins una banyera plena de llet, l'opacitat de la qual feia invisible el cos d'Anna Held.

\*\*\*

S'ha dit que Ziegfield era el més gran proveïdor de distracció contemporani. Tenia, és cert, un sentit afinadíssim del que podia plaure al públic. Primer, com hem dit, es dedicà al circ. Després, amb les Folies, posà la seva activitat i els seus coneixements al servei de sensacions no tan innocents com les del circ. En aquest ram, fou un dels grans creadors que han existit.

MUSIC-HALL

## Ritme i fantasia

Blanca Negri i Clarel han debutat al Barcelona, acompanyats d'unes quantes atraccions molt acceptables. Abans del debut, s'havia parlat d'un espectacle nascut sota el signe del ritme i de la fantasia. Almenys, aquestes eren les primitives intencions de Joan Tomàs, que ha intervingut en l'organització d'aquest espectacle. Ritme i fantasia. El nostre amic no anava desencaminat, evidentment. En aquesta èpo-

formació tècnica que impera al nostre país, Blanca Negri devia començar com totes les noies d'ací que volen ésser artistes. Sense saber ben bé si es dedicaran al ball o a la cançó. Autodidacta, va anar aprenent coses a la bona de Déu sense profunditzar res. I ara no es pot dir que Blanca Negri sigui ballarina. El seu vocabulari de passos és elemental i es mou desordenadament. No es pot dir tampoc que sigui cupletista. La seva veu no és res de l'altre món. Blanca Negri, com Clarel, és una fantasista. I la seva penúria de tècnica és compensada pel seu considerable instint i el seu formidable temperament, per la seva vivacitat i el seu dinamisme, per la seva fantasia inextinguible. Quan ens plau més és quan fa lliurement de les seves per l'escenari i l'omple, ella sola, amb la seva vitalitat.

Quant a allò de la parella ideal... Que em perdoni el meu admirat amic Josep M. Planes. Però jo, des del tamboret de la meua modestia, crec que aquesta parella nova de trinxeta té la particularitat que quan llueixen més els seus dos components és quan estan separats, quan cada u d'ells treballa sol. Quan s'ajunten, la cosa no rutlla pas massa bé.

El jazz, dirigit pel prometedor Casas Augé, és molt notable, però el seu metall és massa estrident, el voldriem més dolç. Però ens adonem que l'espai s'acaba. I no podem dedicar tot el que voldriem a Goyita Herrero que és de les coses més serioses que han trepitjat els nostres escenaris. Aquesta ballarina, que acompanya Carlos Verdeal, un admirable guitarrista, té una arma poderosa d'expressió: els seus talons, que no vacillem a qualificar de ravellosos.

La dansa popular, des dels negres als gitanos, en comptes de fer sentir el ritme sense marcar-lo, és l'expressió crua i brutal d'aquest ritme. El ballari popular és un instrument de percussió. Els talons del negre o del gitano són un veritable timbal, que no reproduïx ritmes, sinó que en crea. Però el que en aquests éssers primitius és bateria elemental, en Goyita Herrero és complexitat civilitzada. El ritme brut és convertit pels talons de Goyita Herrero en subtileza i matisació. La infinita diversitat de sons que ella extreu dels seus talons fa pensar en la infinita diversitat de timbres de les castanyoles de l'Argentina.

Aquesta sap que els *palillos* no serveixen únicament per a marcar el ritme, sinó també per a expressar musicalment un sentiment. I això ho sap igualment la Goyita Herrero, els talons de la qual literalment parlen. El seu *Zapateado* només tolera comparacions amb els famosos *Ritmes* de l'Escudero. A més, el seu art té tanta sang com picant intenció.

Voldriem també parlar llargament de Rosita Fontanar, però ja ens en hem ocupat d'ella ací mateix moltes vegades. Harles and Robert, posseïdors d'una bona formació escolar, volen desenvolupar la dansa clàssica en el sentit de l'acrobatia, amb un potser massa grandiloqüent. La flexible Iris Siburn dona un segell personal i una fantasia al seu treball de contorsionista. I els seus exercicis, gairebé monstruosos, no són desplaents de veure.

SEBASTIÀ GASCH

## MOBILIARI D'ART BUSQUETS

Decorador, mestre ebenista i tapissar. Objectes d'art i de fantasia per a obsequis. Sales d'Exposicions de Belles Arts.

Passeig de Gràcia, 56. Telèfon 16286  
BARCELONA

## ¡NERVIOSOS!

Prou de patir inútilment, gràcies a les acreditades GRAGEES POTENCIALS DEL DR. SOIVRÉ

que combaten d'una manera còmoda, ràpida i eficaç la Neurastènia (en totes les seves manifestacions), Impotència, vertigenes, fatiga corporal, tremolors, dispèpsia nerviosa, palpitations, histerisme i trastorns nerviosos en general de les dones i tots els trastorns orgànics que tinguin per causa o origen escàsment nervios.

Les Gragees potencials del Dr. Soivré, més que un medicament són un element essencial del cervell, medulla i tot el sistema nerviós, regenerant el vigor sexual propi de l'afectat, conservant la salut i prolongant la vida indicant especialment als esportistes, a la seva joventut per tota mena d'excessos, als que verifiquen treballs excessius, tant físics com morals o intel·lectuals, esportistes, homes de ciències, financers, artistes, comerciants, industrials, pensadors, etc., aconseguint sempre, amb les Gragees potencials del Dr. Soivré, tots els esforços o exercicis fàcilment i disposant l'organisme per reprendre's sovint i amb el màxim resultat, arribant a l'extrema vellesa i sense violentar l'organisme amb energies pròpies de la joventut.

Basta pendre un flascó per convèncer-se'n

Venda a 5'50 ptes. flascó, en totes les principals farmàcies d'Espanya, Portugal i Amèrica

NOTA.—Dirigit-se i trametre 0'25 ptes. en segells de correu per al franquigui a Oficinas Laboratorio Sôlvér, carrer del Ter, 16, Barcelona, rebreu gratis un llibre explicatiu sobre l'origen, desenvolupament i tractament d'aquestes malalties.

**SERVEI ELECTRIC PER A AUTOMOBILS**

**Exide**

ACUMULADORS

**GARAGE ELECTRIC**

CARRER MOYA (ARIBAU I DIAGONAL)

GRANS NOVETATS EN CORBATES INARRUGABLES

**FITO**

BARCELONA

Jaume I, 11  
Telèf. 11655

PER A FOTOGRAVATS, LA CASA

**ANTONI MARTI** ■ Màxima rapidesa  
Màxima qualitat

ARCS, 7 : TELEFON 18664 : BARCELONA

**ENCARREGUEU**  
ELS VOSTRES IMPRESOS  
ARTÍSTICS I COMERCIALS ALS

**TALLERS GRÀFICS**  
**PATRICI ARNAU**  
VERDAGUER I CALLÍS, 3, 5, 7  
(D'AVANT DEL PALAU DE LA MÚSICA CATALANA)

ES LA CASA MÉS PERFECCIONADA EN LLIBRES RATLLATS, DE LUXE I EN TOTA CLASSE D'ENQUADERNACIONS. - ELEGÀNCIA I ECONOMIA EN ELS ENCARRÈCS. - EN CAS DE URGÈNCIA DEMANEU-LOS PEL TELÈFON 14856

# LE LLETRES

## "Mirador" pregunta als escriptors

1. Quin fou el primer símptoma de la vostra vocació literària?
2. Us fou difícil d'encarrilar aquesta vocació?

Allò que nosaltres fem per obra i gràcia d'una vocació ha tingut el seu origen en un moment de la vida nostra, que de vegades ve fixat per una anècdota trivial.

Com va desvetllar-se en la consciència de cada escriptor la seguretat que el seu camí era marcat vers la literatura?

MIRADOR, en fer aquesta pregunta als nostres escriptors, pretén, ultra la curiositat habitual en tota enquesta, posar en evidència algunes dades que poden servir per al panorama crític de cada escriptor.

### Millàs - Raurell

He pensat moltes vegades en l'origen de la meua vocació literària. L'he vist sempre lligat a records d'infantesa i, sobretot, a la meua mare. És ella qui, des de molt petit, començà a desvetllar en mi el desig de sentir-me somiari, d'ésser creador de fantasies; va ensenyar-me a posar interès en aquests titelles sofridors que són els homes i les dones, a pensar com podria ésser la vida millor del que és i a bastir damunt la crua realitat, el somni, com l'expressió d'un desig d'elevació. Adjectivar aquelles ennyances, aquell guiatge, és, naturalment, obra actual. L'avors era una aspiració inconcreta, només, que començà amb un balbuceig que es transformà en la meua producció poètica i ha evolucionat, passant per la narració, fins al drama.

L'esperit d'imitació, és clar, ha jugat en l'origen de la meua vocació literària amb igual o semblant dosi que en el de molts escriptors. La còpia, en la iniciació de tota art, és indispensable.

### Domènec Guansé

Als deu, als onze anys, després de llargues i ben degustades lectures dels pirates de Salgari o dels indis de Maine Reid, anava pels carrers com a embriagat, imaginant ésser jo mateix un famós capità pirata o un audaç caçador de cabelleres. Als estius, que els acostumava a passar en una gran finca, vora el Montsant, aquest desvariig amb el mar que li feia la natura que amb els seus boscos, els seus rierols i els seus espadats contribuïa a excitar-me, prenía més proporcions. I, certament, el meu destí ha estat ben diferent del que aquells somnis auguraven. Però crec que en aquell imaginar ardent, cal cercar els meus primers símptomes literaris. Car, en suma la meua vocació de literat no ve d'altra cosa que del desig de precisar més els meus somnis, d'alliberar-me de preocupacions doloroses, de donar una mena de vida fantasmagòrica a aquelles coses de què la vida, gasiva i mesquina, m'ha frustrat.

La primera vegada que els meus somnis passen a l'estat de paper escrit no puc precisar-la. Serà entre els onze o dotze anys. Recordo, com a primeres coses, el començament d'una novella esglaiadora imaginada sota l'obsessió de Rocambole, i una tragèdia en vers — això del vers és un dir — inspirada en un episodi de la Història Sagrada que «passava» alguna de les meues germanes.

Si costà d'encarrilar la meua vocació?... Es una altra i més seriosa tragèdia. Al través de diversos oficis, en els quals em comportava com un brètol — en poc temps vaig fer de topògraf, de delineant, de pagador de brigades, de mecanògraf —, no cercava sinó nodriment per a la meua vocació. L'únic que em salvà — si és que hi ha hagut salvació — de caure en el més horrible caotisme fou haver llegit apassionadament i llargament, de ben jove, els clàssics castellans. Això potser m'encomanà un cert gust, un cert tacte per guiar-me en les meues lectures. Després els meus tenebrosos àngels de la guarda més constants foren Shakespeare, Poe i Baudelaire. Alguns banyetes, però, ben disfreçats, com Oscar Wilde, per exemple, no deixaven de fer-me fer grans marrades.

Pràcticament, una de les coses que contribuï més a fer-me tocar de peus a terra, a observar les coses pel meu compte, a adonar-me del país on vivia i fins a orientar definitivament la meua vocació vers el professionalisme, fou haver fet una llarga temporada de cronista en un diari de Tarragona.

### Joan Mínguez

1.—No puc precisar quina circumstància armà amb una ploma la meua destina i en feu brollar «literatura». Recordo vagament que era un col·legial de catorze anys quan vaig començar a escriure ratlles breus que

rimaven: no m'hi abocà decisió madura ni invencible impuls. Degué ésser per a disposar d'un passatemps més, o bé per mimetisme després d'una lectura banal. El que recordo bé és que no sabia un borrall de mètrica ni n'havia observat mai la tècnica en llegir versos; un cert instint musical em devia menar, però, puix que vaig inventar una sèrie de combinacions sil·làbiques que poc temps després, atònit, vaig descobrir que eren emprades ja.

2.—Permeteu que atribueixi un sentit humorístic a la vostra pregunta, si alludiu a vetos familiars. Ara, si us referiu a dificultats tècniques, en la solució dels diversos problemes amb què topa un escriptor català, confessaré que cada dia n'hi trobo més. Potser perquè he encetat diversos gèneres literaris. Però també reconeixeré que aquest afany esportiu de superar els obstacles és — llevat d'altres més solemnes que un hom es reserva per les diades senyalades — una de les principals determinants de la meua activitat literària.

A casa nostra — ningú no ho ignora — la vocació literària no sol ésser contrariada perquè, no existint professió tal, les famílies es miren amb indiferència el començ d'aquestes secrecions, altrament poc perceptibles d'antuvi perquè no requereixen utilitat. Quan la família hi para ment, el mal ja hi és.

Ara, si us referiu a dificultats tècniques, en la solució dels diversos problemes amb què topa un escriptor català, confessaré que cada dia n'hi trobo més. Potser perquè he encetat diversos gèneres literaris. Però també reconeixeré que aquest afany esportiu de superar els obstacles és — llevat d'altres més solemnes que un hom es reserva per les diades senyalades — una de les principals determinants de la meua activitat literària.

### Joan Santamaria

Tenia un parent vell, carregat de diners i d'ensopiment, i, de sobte, li va agafar la fallera dels viatges. Uns viatges llargs i enrevessats que no s'acabaven mai. Com que no tenia fill ni filla i a mi em donia una llei gairebé paternal, des de molt jove — potser encara no havia fet els quinze anys — em va tocar d'acompanyar-lo en les seves freqüents anades i vingudes a través de tot el món. I així, com aquell qui no fa res, vam donar la volta unes quantes vegades a la bola del nostre planeta.

Aqueixa vida de fulla ventosa va durar deu o dotze anys, això és, fins que vaig casar-me. Aleshores vaig dir prou, i vet aquí que en el repòs de la llar i en la dolçor del nou estat, vaig sentir els primers símptomes de la meua vocació literària. Jo diria que fou una cosa talment fisiològica. Em sentia ple de dins, tenia uns estranys neguits, la frisança em morfonia... Fins que un dia, jo que agafava la ploma i em poso a escriure a raig el meu primer llibre: les *Narracions extraordinàries*.

I bé: d'ençà d'aleshores he continuat escrivint una pila de llibres, molts d'ells publicats i altres que encara són inèdits. Però és ben cert que cada cop que n'escric un no ho faig pas per voluntat pròpia, ni en vistes a l'èxit ni per afany de notorietat, sinó, simplement, empeny per aquella mena de neguit fisiològic que no em deixa en pau fins que l'he deslliurat com si fos una criatura. Una criatura de carn i ossos, ni més ni menys.

### Carles Sindreu

—El primer símptoma de la meua vocació literària? Jeroñi Moragues l'ha descobert en el pròleg del meu llibre *Hores darrera el vidre*. I ho fa amb aquestes paraules: «C. S. P. es va passar la infància barcelonina amb el nas esclafat darrera els vidres del seu balcó. Els veïns li deien «l'infant dels vidres» i conten que hi feia un posat tot trist, perquè, segons diu ell, damunt aquell paisatge d'empedrats i arbres raquífics, enyorava el seu paisatge preferit de l'Amèrica del Vallès.

Darrera d'aquells vidres, tot pensant amb les oliveres de plata i els marges d'argila, començà a sentir les primeres velleïtats literàries que ara aplega en aquest llibre.

«C. S. P. donà els primers passos literaris agafat a la mà de l'oncle Pons i Masaveu, l'autor afortunat de *L'auca de la Pepa*. No tothom l'ha tingut una sort així.

«La producció d'aquesta època es caracteritza per una vacil·lació entre la forma lliure i moderna que el nebot prefereix, i la forma rítmica, consonant, que l'oncle aconsella. Mort ja l'amable autor de *La colla del carrer*, segueix la mateixa vacil·lació dintre la poesia de l'infant dels vidres, però cada vegada més atenuada.

«C. S. P., atret un dia per un Sagarra o per un Folguera, per un Salvat-Papasseit o per un Guillaume Apollinaire, anirà fent la seva trajectòria per damunt del camí de la poesia una mica com aquelles tartanes que ara es decanten cap a una banda, ara cap a l'altra.

«Diffícil d'encarrilar aquesta vocació? Heus ací una pregunta que em veig obligat a deixar incontestada. No estic d'acord amb mi mateix.

## EL PROBLEMA BIOLOGIC DEL GENI

# Angel Ganivet

En el número que la *Revista de Occidente* ha dedicat a Goethe hi ha un treball de José Miguel Sacristán que resumeix els estudis que sobre els factors biològics del geni s'han portat a cap i llurs nombroses aplicacions en el cas de Goethe.

Mentre llegia aquest treball, el meu pensament no ha pogut parar d'evocar una figura espanyola que m'és cara de dies.

Tots els requisits que la psicopatologia pretén poder assenyalar per donar-se un cas específic de geni, em veig amb cor de trobar-los en Angel Ganivet.

Ganivet — igual que Goethe — és possible estudiar-lo des del punt de vista biològic, perquè se sap bé la seva genealogia i els trets més característics de la seva vida. Gràcies a les recerques de José Díaz-Martín de Cabrera: *Angel Ganivet. Datos biográficos y genealógicos* (1920).

Molt de compte, però, a voler trobar influències hereditàries massa de pressa. Sobre això hi ha un fet curiosíssim. F. Navarro Ledesma creu que la calma reflexiva i meditativa de Ganivet és deguda a la seva ascendència catalana: així mateix la seva naturalitat, la seva simplicitat planera i infantil i la fogositat interna que el caracteritzaven. Però avui sabem que en tota la línia genealògica de Ganivet no es troba cap català ni per remei.

Algú podrà al·legar — el mateix Navarro Ledesma — que el propi Ganivet en una de les seves cartes afirma: «Yo soy catalán candongo, injerto en godo silingo» i en *El Porvenir de España* Angel Ganivet repeteix: «Tengo sangre de lemosín, árabe, castellano y murciano...» I és que ell creia que el seu cognom Ganivet — com així sembla — era netament català.

Però Díaz-Martín de Cabrera ha demostrat com el cognom ha passat per aquestes fases: Gaignebe o Gaynevet, Gainivete, Canavete, Canivet, Canivets o Ganivets i finalment l'avi d'Angel Ganivet fou el que el consolidà en la forma avui coneguda. El cognom, més o menys modificat, és doncs francès. I d'un lletat humil procedent de Turenna que l'any 1666 s'establí a Cogollos de la Vega de Granada.

Si tornem al veritable mòbil del present article tenim ja que el creuament de races que Kretschmer creu favorable a la formació d'un geni es troba en Ganivet.

Altra afirmació de Kretschmer, la qual diu que el geni acostuma a aparèixer quan en una família s'inicia la seva degeneració, és cosa palpable en el cas de Ganivet.

L'avi de Ganivet era un home d'una força excepcionalíssima. Morí precisament d'una gesta hercúlia que portà a cap. I aquí, després d'aquest forçut, comença la degeneració. El germà de l'avi de Ganivet fou conegut pel nom de «l'avi Canivete el Loco» perquè els seus alardons de força ja arribaren a la bogeria.

Fills del Loco foren el Tenazas i el Segulo.

El Tenazas es creia posseït per l'ànima de Sant Joan de Déu i, entre altres fets, per no perdre la virginitat va renunciar a un casori avantatjósíssim; i això que demanava caritat, per bé que en morir se li trobaren alguns cabals.

Al Segulo, cap obstacle ni cap transeünt no l'apartaven un mil·límetre del camí que es proposava seguir, el qual sempre era en línia recta.

Hoffman indica que el fet que un individu d'una família de classe social inferior es casí amb una dona pertanyent a un cercle social i intel·lectual superior no és un fet indiferent a la qüestió biològica del geni. En Dürer, en Frederic el Gran, en Goethe es dona clarament aquest fenomen.

En Ganivet, encara que no d'una manera massa acusada, també és possible trobar-ho. Mentre la línia paterna del pare hem vist com era d'humil, trobem que la mare de Ganivet ve d'una rama de l'arbre insigne dels García de Lara transplantada a Granada amb ocasió de la Reconquesta. Es tracta del llinatge dels García de Lara tan íntimament lligat a la història de Castella i que Salazar i Castro tan minuciosament han estudiat. Si bé la família anà a menys, en darrer terme encara té una revifalla amb Salvador María de Reyes y García de Lara, arquebisbe de Granada. I a més la mare de Ganivet era molt amiga dels llibres i de poder arribar a una cultura intel·lectual superior a la corrent.

Si passem a la constitució biològica del mateix geni, Ganivet confirma plenament el que també s'ha dit en aquest aspecte.

Es creu absolutament exagerada la tesi de Lombroso que identifica el geni amb la bogeria. Però en canvi es creu, com el mateix Kretschmer, que en el geni es troben molts elements psicopàtics i que així mateix és propi dels genis un destí desequilibrat i tràgic que porta a l'anorreament total de la família que ja començava a degenerar-se quan produí el geni. Som a la sentència de Séneca — tan admirat per Ganivet! — que diu així: *Non est magnum ingenium sine mixtura dementiae*.

Sobre la constitució física de Ganivet, de la qual tanta disparitat hi ha a apreciar-ne la part estètica, s'està d'acord a senyalar-ne una bona estatura, peus i braços llargs, la mandíbula inferior molt sortida, el cap enorme. El seu biògraf Navarro Ledesma diu: «Yo tengo la evidencia de que si le hubiese, sin medida el cráneo hubiera ofrecido un índice cefálico pasmoso... y un ángulo facial del mayor interés».

Passem ara a la vida de Ganivet. De jove

li agafaven unes ganes folles de riure. El mestre, con su disciplina en risre, més que por li produïa un riure inestroncable. Ell mateix ens conta: «Recuerdo que en cierta ocasión me propinaron tan desaforada tanda de disciplinazos que riendo como un loco tuve que escaparme de la escuela.» I el bo del cas és que les ganes de riure se les feia passar evocant la memòria d'alguns morts, principalment el seu pare.



Angel Ganivet

Ganivet guardava dins una capsa els trosets d'ossos que de petit li tragueren en curar-li una fractura de la cama. Amb aquesta capseta en més d'una ocasió feu bromes de mal gust. També sembla que Ganivet era amic de dir obscenitats o almenys paraules baixes.

Una filla de Ganivet es morí estant ell absent. En arribar, segons es conta, la féu desenterrar per veure-la i volgué que se li fes l'autòpsia. I d'aquest dia ençà va determinar menjar només que vegetals.

Navarro Ledesma explica: «Cuando vino a Madrid de vuelta de Finlandia, en 1897, el cambio, mejor diré, el crecimiento de su personalidad había sido tan grande, que muchos no le reconocieron. Nada había ya en él de escoria humana. No andaba, ni hablaba, ni vivía como hombre. Ni la manera de responder, de fijarse, de marchar en una dirección (recordí's el *Segulo*), en la guisa y forma de reírse (recordí's el que hem dit que li passava de noi)».

Sortí d'Espanya per Catalunya i es va aturar uns dies a Sitges. Aquí va escriure per a *El Defensor de Granada* un article sobre el Cau Ferrat. Engenjo d'Ors ha contat que algú veié Ganivet parlant tot sol i amb grans braçades prop del mar sitgetà.

En arribar de consol a Riga el metge ja li diagnosticà «mania persecutòria». No se n'anava al llit sense que abans donés voltes i més voltes per l'habitació. Si no s'hagués suïcidat — la vida de Ganivet no ha passat dels trenta tres anys, com Crist, com Garcilaso de la Vega —, se l'hauria tancat en un manicomí. No obstant, en aquest estat encara escriví el drama *El esclavo de su alma*, d'un idealisme desenfrenat per no dir delirant (algú ja parlà, tractant d'aquest drama, del *Pandora* inacabat de Goethe). Així mateix escriví la memòria *Nuevos horizontes comerciales de España y Rusia*. I continuà escrivint als seus amics i parents — és fabulosa la quantitat de cartes que se sap que Ganivet escriví, gairebé totes inèdites encara — i dos dies abans de tirar-se al riu Duina va portar al seu amic von Brück un plec de papers perquè els fes arribar a mans de Navarro Ledesma; aquest ha manifestat, si bé s'ha negat a publicar-lo, que es tracta d'un veritable testament espiritual.

RODOLF LLORENS

## VARIETATS

### Plasenteries literàries

Els medis socials que tenen un mínim de preparació cultural, fan extensos fins a l'infinit els jocs d'esperit que pressuposen un coneixement o una experiència.

La literatura — cal aclarir-ho? — es presta extraordinàriament a aquests jocs.

Heus ací, per exemple, unes quantes plasenteries de tipus literari, espigolades a les revistes de l'estranger.

\*\*\*

Aquella del senyor que demana seriosament a la llibreria:

—El *Diari*, d'Amiel?

—No en tenim de diaris—respon la graciosa i jove dependenta—. Haurà d'unar una mica més avall: al quiosc.

\*\*\*

Ara es multipliquen aquestes plasenteries a redós de la Gramàtica que acaba de publicar l'Acadèmia Francesca.

Com és sabut, l'Acadèmia Francesca no havia publicat—com ha fet l'Espanyola, per exemple—edicions generals de gramàtica que podrien anomenar oficial. Finalment hom s'ha decidit, i les edicions s'esgoten rapidísimament. Sembla que no l'han escrita els acadèmics, ni els tres momentats per a fer-ho: Valéry, Hermant i Doumic, sinó un obscur professor de liceu: Edouard Maynial.

Heus ací, però, que la crítica comença. I la crítica és dura. Hom troba incorreccions, inexactituds, tota la gamma! Què cal fer? Es tracta d'un llibre dogmàtic que cal acceptar per disciplina? Bé. Però ateshores cal eliminar les contradiccions. Heus ací dues perles que retalla *Candide*. Diu la Gramàtica: «El nom del subjecte es posa davant del verb: *La pluie tombe...*» Resposta de B. Baudy de Saunier: «Autres exemples: *Quand tombe la pluie... Lorsque viennent les chaleurs de l'été...*»

\*\*\*

Una altra: L'Acadèmia ordena: «El passat compost marca un fet que ha tingut lloc a una època recent i les conseqüències del qual duren encara al moment que hom parla.»

Resposta de M. Brunot:

«Segons la Bíblia: *Dieu a créé le monde en sept jours*. És que això fa referència a una època recent?»

Un altre exemple:

«En 1792 la monarchie a été abolie en France; puis on l'a rétablie en 18...» És que, pregunta l'interceptor, les conseqüències d'aquella restauració duren encara?

\*\*\*

Afegim-hi ara una plasenteria literària nostra. És a una llibreria barcelonina. El senyor Canals és un dels vint-i-dos compradors del *Primer Llibre del Sistema*. (Cosa que caldrà tenir en compte a l'hora que aquest reinfat autobombista messiànic faci l'edició del *Segon Llibre del Sistema*; edició que, prudentment, no haurà de depassar els vint-i-cinc exemplars.)

I bé. El senyor Canals entra a la botiga per a adquirir un exemplar. El destí li reserva el volum de tres cents seixanta cinc capítols, en una numeració rigorosa.

—Té el llibre de l'Esclaus?—demana. —No sabia que vostè fos aficionat als «Artículos Numerados».—li fa, amantent, el dependent de la llibreria.

ACABA DE PUBLICAR-SE

Terres de l'Ebre

NOVEL·LA

PER

S. JUAN ARBÓ

PREU: 5 PESSETES

De venda:

Llibreria Catalònia

3, Ronda de Sant Pere, 3

# Viatges Marsans, S. A.

Rambla Canaletes, 2 i 4 - BARCELONA

Bitllets de Ferrocarrils Nacionals i Estrangers  
Passatges Marítims i Aeris - Viatges a "Forfait"  
Excursions acompanyades - Peregrinacions, etc.

Excursions en Autocar

Poblet i Santes Creus - S'Agaró - Nord d'Espanya

Sol·liciti opuscles explicatius

GUTEMBERG, S. A.

Maquinària, Tipus, Filetatge de bronze, Tintes i Utilitatge per les Arts Gràfiques

Agullers, 1 i Via Laletana, 4  
Tel. 15524 - BARCELONA

# LES ARTS I ELS ARTISTES

## De la construcció moderna de teatres Entesos

Fins ara, les noves orientacions no han fet una irrupció gaire vistosa en el món de la tècnica arquitectònica teatral. Els directors d'escena de més relleu entre els de la darrera generació, cercaven nous mitjans tècnics encaminats a establir un contacte més íntim entre l'escena i l'espectador; però, quant a l'edificació del teatre, ningú no procurà de modificar de soca a arrel, apartant-se'n bàsicament, l'antiga

circular, el *circus*, en mig de la rodona del qual l'espectacle escènic es consuma centricament, en ple efecte, íntegrament plàstic; l'*amfiteatre* de grecs i romans, l'arena semicircular, de prosceï semicircular, sobre el qual es desenrotlla l'escena en forma de relleu, destacada sobre un fons fix, però no separada de l'espectador per mitjà de telons; l'*escenari de fons*, o sigui l'*escenari de caleidoscopi*, que, per mitjà d'una

dintre els rengles d'espectadors, a la manera d'unes tenalles. Pot actuar-se en l'escenari del mig, en un o dos dels laterals, o en tots tres alhora. Una pista horitzontal mòbil, de dos rengles, consistent en vehicles escènics mòbils, a tall de sinia, permet el canvi de decorat amb tanta llestesa i sovintesa com calgui, sense els inconvenients d'un escenari giratori. Darrera de les columnes del pati, en la prolongació dels es-

davant de l'escenari de fons (situat darrera de tot); per tots dos costats el límiten, a tall de tenalles, els rengles més avançats d'espectadors. L'actor, pel passadís del mig, pot baixar-hi, i quedar voltat d'espectadors; pot tornar al seu punt de sortida utilitzant el passadís circumvallatori del gran disc del pati, que es mou a un costat i l'altre, passant pel seu centre.

Però té lloc, per exemple, una mutació completa, girant el gran disc del pati, al voltant del seu centre, 180 graus de cercle. Aleshores, el petit disc descendent — que és emmarcat pel gran disc — es troba al mig, com una arena circular, voltat de graderies d'espectadors. Aquest desplaçament pot efectuar-se mecànicament en el curs de la representació. L'actor arriba a l'arena circular, o bé passant per escales que vénen de sota, o bé pel passadís que des del disc duu a l'escenari de fons, o bé del sostre mitjançant dispositius de descens i escales, que permeten per tant evolucions perpendiculars a l'escena de l'arena circular.

Els mitjans mecànics per a la mutació dels plans escènics es completen eficaçment gràcies a la projecció lluminosa. Per tal d'intensificar la il·lusió de les representacions escèniques i atendre les exigències modernes, d'intercalar arreu plans de projecció i aparells filmadors, me n'he preocupat amb particular interès, ja que veig en el procediment de la projecció lluminosa el mitjà més senzill i eficaç dels recursos escènics moderns, ja que en el centre del recinte escènari enfosquit és possible de fer tasca constructora mitjançant la llum, creant il·lusions escèniques gràcies als recursos de la projecció lluminosa, ja de caràcter abstracte, ja objectiu, ja per projecció fixa, ja mòbil, que permeten de poder prescindir en la seva major part de tot requisit decoratiu teatral, de bastidors, etc.

En el meu teatre no tan sols he previst, per als tres escenaris de fons, la possibilitat de la projecció cinematogràfica al llarg de l'horitzó circular, amb ajuda d'un sistema d'aparells projectors desplaçables, sinó que és possible així mateix de posar tot el recinte de pati i graderies — parets i sostres — sota l'acció de la projecció cinematogràfica (patent sol·licitada). Entre les dotze columnes de sustentació del recinte d'espectadors s'estenen a tal objecte pantalles de projecció, sobre les quals, transparents, es filma a la vegada, des de darrera, des de dotze aparells filmadors, de manera que els espectadors es troben sobtadament, per exemple, en mig del mar avolat, o en el centre d'una gran gentada que corre envers ells. Al mateix temps es pot, per via complementària, projectar, desde l'altra part interior, un segon conjunt d'aparells cinematogràfics, des d'una cabina-torre, baixada del sostre, en el centre del recinte d'espectadors, sobre les mateixes superfícies de projecció. Allí també es troba situat l'*aparell emmuntolador*, el qual, per exemple, des del seu punt centric, va projectant sobre el sostre en volta de la casa, núvols, constel·lacions estel·lars o bé fantasmagories abstractes. De manera que en el lloc de la simple superfície limitada de la pantalla cinematogràfica, entra ara l'*espai de projecció*. El recinte real d'espectadors, neutralitzat per absència de llum, es torna, per art de la llum de projecció, recinte d'il·lusió, escenari dels esdeveniments escènics mateixos. La finalitat d'aquest teatre consisteix, per tant, no en l'acumulació d'uns dispositius i recursos d'una refinada tècnica i de trucs, sinó que tot això no és altra cosa més que mitjans i finalitats per a aconseguir que l'espectador es vegi arrossegat al centre mateix de la gènesi escènica, formant part del propi ambient dintre del qual es descabella l'acció.

Per la resta, l'arquitecte d'un teatre té el comès, a la meua manera de veure, de donar a l'instrument escènic forma tan impersonal, emmuntolable i variable, que el director escènic no es vegi en cap moment cohibit, podent àmpliament desenrotllar les concepcions artístiques. És la gran màquina de l'espai, mitjançant el concurs de la qual el dirigent de l'espectacle pot en la mida de la seva força creadora plasmar la seva obra personal.

WALTER GROPIUS

He de declarar que l'amic Mira no m'ha convençut, i estic segur per endavant que jo no el convenceré tampoc. I no perquè ell i jo siguem dos trossos irreductibles, refractaris a tot argument, sinó perquè tenim més punts de coincidència del que sembla.

Ell pot creure que no convenia l'adquisició de la Col·lecció Plandiura, i jo sostenir l'opinió diametralment oposada. El meu aprenent contraopinant sosté — i no és una seva opinió recent — que les còpies, millor dit: les falsificacions, poden arribar a confondre's amb l'original, i jo, tot i creient-ho més o menys, preferir — manies, si voleu — els originals. Ell opinar que la pintura ha progressat, i jo no estar-hi conforme. Puc també considerar que copiar la Col·lecció Plandiura surt molt car i és d'insegur resultat, i preferir, per pocs diners més, que passi als Museus en una forma o altra, i ja que vivim en un règim burges, que hi passi per un procediment burges. Puc creure reservades certes matèries artístiques a un museu de reproduccions, i que n'hi ha d'altres que no poden ésser objecte de reproducció. Etc., etc.

Però això, encara que no ho sembli, no és el fons de la qüestió. Per mi, és un altre. Per un desig molt explicable, he rellegit els dos articles que el doctor Mira publicà a *La Revista* l'any 1920: *De la sensibilitat*, el primer dels quals tracta de la sensibilitat biològica i el segon de la sensibilitat artística. I he trobat que, en la tesi general, estem d'acord. L'amic Mira posa la qüestió de la sensibilitat artística en un pla subjectiu, i és aquell precisament en què jo sempre l'he posada.

Si ho he entès, el doctor Mira nega l'existència real de la sensibilitat artística; sols es dona en l'ésser que la sent, el qual de vegades no la fa sentir als altres... Una frase seva acabarà de fer-ho entendre: «Crítiqueu si voleu la pobresa imaginativa, la tècnica defectuosa, l'anormal sinestèsia dels artistes, però no els negueu la sensibilitat... negueu-vos-la, contràriament, respecte d'ells».

D'acord. I d'acord també que en els medis artístics s'abusa de la paraula sensibilitat... Però això no és del tema.

Tornem allà on érem. Posant un exemple pràctic, ningú no em pot convèncer que tal obra és bona si jo no la hi trobo, i viceversa. I així ocorre, ho confesso. Si tal obra és o no és del meu gust, no hi haurà opinió que em faci abandonar la que jo m'he format. I, reciprocament, no pretenc mai fer trobar bona o dolenta una obra. Que ja és una posició ben curiosa per a qui més o menys fa de crític. Som lluny aquí de l'experimentació, dels fets, en l'ordre dels quals cap convèncer a l'altri.

Per això jo deia, fa dues setmanes, que no hi havia manera de convèncer d'alguna cosa a segons qui.

Per això mateix, jo fa temps que no crec en les polèmiques ni en les discussions. Ho he dit innombrables vegades, i, en lletres de motllo, a MIRADOR mateix. Jo dono a la Col·lecció Plandiura un valor que no és el mateix que aquell que l'amic Mira li atorga. Encara que discutíssim com uns enèrgums — que no ho som ni ell ni jo — no ens convenceriem l'un a l'altre. És una qüestió subjectiva, de sensibilitat envers un conjunt d'obres, de valoració d'elements purament estimativa.

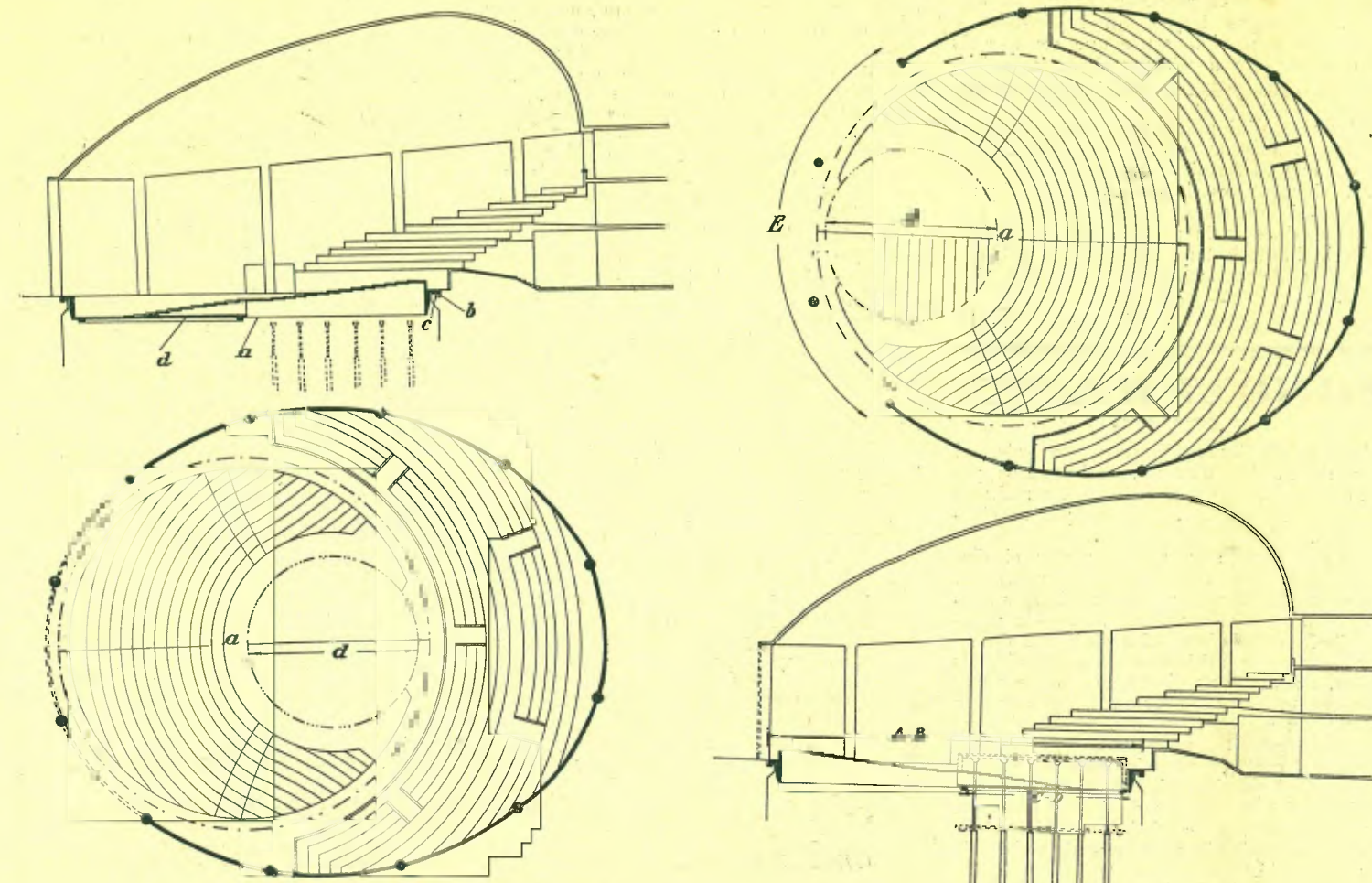
En una controvèrsia, doncs, no faríem sinó pietiner *sur place*. Ara, si, tal com deu anys ençà, sortint els dimercres de les sessions de l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya o de les reunions de redacció dels *Annals de Medicina*, a l'amic Mira li ve bé de parlar amb mi tant com vulgui, poso a la seva disposició les meves llargues nits.

JUST CABOT

### Pasta de Cera

El fang que permet el més perfecte modelat

Olivera, 52 - Telèf. 31816



Els gràfics primer i quart mostren seccions longitudinals del teatre; els segon i tercer, el pla del teatre en dues posicions diferents de l'escenari giratori. a, disc giratori, en part ocupat per seients, sobre el qual el disc d, que es pot alçar i abaixar en sentit perpendicular, pot servir també de prosceï o, posant-hi seients, complementa el pati en les representacions amb l'escenari corrent

forma d'escenari de fons: l'arquitecte concedí només interès al purament decoratiu, esbiaixant la funció de l'aspecte «espai». Que jo sàpiga, les úniques provatures dutes a realització pràctica, amb ganes de remoure i modificar bàsicament el problema petrificat de la construcció de teatres, són: l'escenari tripartit de Van de Velde, al teatre Werkbund (Colònia, 1914), les idees del qual desenrotllà més tard Perret al teatre de l'Exposició d'Arts i Indústries (París, 1925), i la reforma de Pölgig, realitzada al Gran Teatre de Berlín, i consistent en la construcció d'un prosceï molt sortint, a darrera de tot del qual es trobava l'escenari de fons.

En la història de la construcció d'escenaris es poden distingir tres arquetipus fonamentals, pel que fa a l'espai: l'arena

cortina i de la fossa de l'orquestra, separa completament el món irreal de l'escena del món real de l'espectador, i fa aparèixer la visió escènica com una projecció sobre el pla obert del teló alçat.

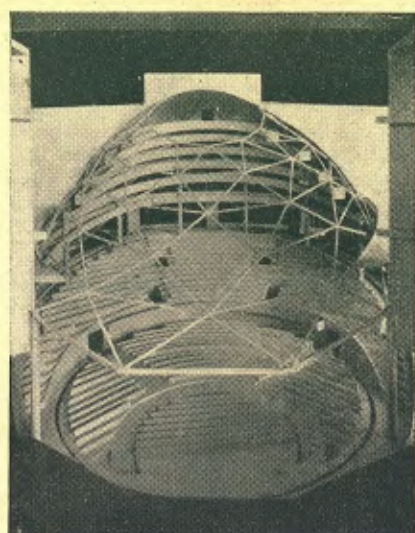
Avui dia gairebé no coneixem sinó aquesta darrera forma escènica, l'*escenari de fons*, que pateix del gran inconvenient de no posar l'espectador en contacte directe, d'una manera activa, amb l'escenari, sinó que el distància d'aquest. Eliminar aquest inconvenient repercutiria en una intensificació de la força il·lusionària; seria com una revitalització del teatre.

El planejament del meu teatre integral tendeix a crear un instrument-teatre, molt perfeccionat tècnicament, susceptible de totes les mutacions, de manera que faci possible de satisfer totes les necessitats de tots els directors escènics, qualsevulla que en sigui l'orientació, i que ofereixi en un grau molt alt la possibilitat d'una coparticipació entre l'espectador i el fet escènic viu, a fi que la repercussió d'aquest sobre aquell resulti més efectiva.

El meu teatre integral (patent alemanya registrada) posa a l'abast de tot director d'escena, gràcies a enginyosos dispositius tècnics, les condicions perquè l'acció teatral es pugui desenrotllar successivament, dintre una mateixa representació, ja sobre l'escenari de fons, ja sobre el prosceï, ja sobre l'arena circular; també pot desenrotllar-se sobre tots aquests diversos escenaris simultàniament.

El recinte oval que estatja els espectadors descansa sobre dotze columnes esveltes, i darrera un espai interposat de triple columnata, queda disposat l'escenari de fons tripartit, el qual penetra per ambdós costats

cenaris laterals, hi ha un ample corredor-pista mòbil que segueix la trajectòria perifèrica de la rodona, d'on arrenquen les



Maqueta del teatre

graderies d'amfiteatre per als espectadors, pista que emergeix de l'escenari de fons, de manera que certes fases escèniques es poden desenrotllar en la immediata proximitat de l'espectador.

El petit disc-plataforma de pati davanter pot abaixar-se, de manera que, després dels rengles dels espectadors i en un nivell més baix, pot ésser utilitzat com a pla prosceïc

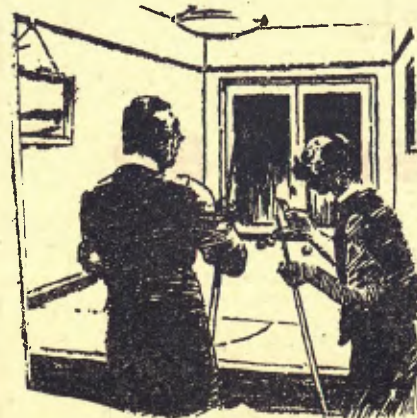
BADRINAS

MOBLES

Diagonal, 460



—Permet que la retrati, senyora?  
(The Humorist, Londres)



BILLAR A DOMICILI  
—I com dimoni es dona la volta a la taula?  
—Surts al carrer, entres per la porta del jardí i vens per aquest balcó del fons.  
(Life, Nova York)



—Ja ha rentat el peix?  
—I ara, una bèstia que es passa la vida a l'aigua!  
(L'Illustration, París)



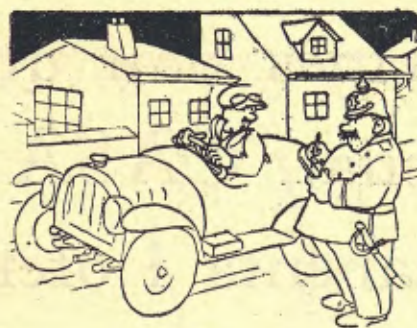
DIVORCIS  
—Conec aquest home i no sé de què.  
—Éra el teu marit l'any passat.  
(Le Rire, París)



—Tindria una moneda per fer-nos a cara i creu el rellotge de vostè?  
(Hummel, Hamburg)



—Com? Ni en aquests temps de crisi voleu acceptar moneda falsa?  
(Judge, Nova York)



—Però si no duia excés de velocitat!  
—Es que dels que en duen, no en puc pescar ni un.  
(Die Gmne Post, Berlín)



DECLARACIO  
—Si li sembla, en parlaré amb la seva mamà.  
—Com vulgui; però no em penso pas que la mamà es vulgui tornar a casar.  
(Ruy Blas, París)



—Com que és la primera vegada que em fiquen a la presó, escolti: que és costum passar targeta als altres presos?  
(Lustige Blätter, Berlín)



—Només fa deu dies que se't va morir la dona i ja vas amb una altra!  
—No és per gust; és per aprofitar els vestits de la morta.  
(Gringoire, París)

# RADIO I DISCOS

## La Conferència antiparasitària

Fa poc ha acabat les seves tasques aquesta Conferència, reunida per iniciació de l'Associació Nacional de Radiodifusió, i les seves conclusions han estat publicades en un opuscle per aquesta entitat que tant ha fet per la dignificació de la ràdio a Catalunya.

L'objectiu principal sembla ésser establir una base amb la qual l'Estat vagi formant una legislació que previngui la producció d'aquests paràsits. És molt difícil avui dia establir prohibicions respecte al funcionament dels aparells pertorbadors, puix que equivaldria a una lluita contra interessos creats. El que cal procurar, doncs, és impedir llur formació abans de muntar-se les instal·lacions que poden produir alteracions.

El treball de la Conferència va ésser distribuït entre diverses ponències. La primera comprenia *Pertorbacions produïdes per freqüències ben determinades*, incloent-hi les ocasionades per transports d'energies d'alta tensió. Per sort, la legislació espanyola sobre aquestes instal·lacions prohibeix els traçats paral·lels de transports de mitja i alta tensió, i amb això i les disposicions destinades a evitar efectes d'inducció per encreuament amb altres línies transmissores, resten ja ben poques les pertorbacions que es poden produir.

La segona ponència definia les *Pertorbacions de periodicitat indeterminada*, entre les quals hi ha totes les produïdes per defectes d'aïllament, falsos contactes, interruptors, etc., etc. Molts d'aquests paràsits es produeixen precisament en aparells d'ús casolà, i per això cal fer la tasca educant científicament els que venen i instal·len aquests aparells, establint normes per a les companyies subministradores de fluid que

els han d'alimentar. Es detallen entre altres els timbres elèctrics, termostats, planxes, purificadors de gasos i també s'incloïen en aquest apartat els anuncis lluminosos, redreçadors de làmines, aparells de senyals elèctrics, motors, etc., etc. En la majoria dels casos es recomana l'adopció de condensadors i bobines apropiades a les característiques de cada aparell. També hi ha els paràsits produïts en les transmissions per corrents i cables, ocasionats per la fricció, que es suprimeixen intercalant una xapa de ferro amb molles de llautó tallades en tires, establint superfície de contacte sobre les corretges i intercalant amb terra condensadors de 2 a 6 microfarads.

La tercera ponència és dedicada a les *Pertorbacions produïdes per les mateixes estacions emissores*. És clar que hi ha convenis internacionals que preveuen i reglamenten aquestes dificultats, però ja és sabut que aquestes disposicions generals, si no són emparades per l'autoritat de l'Estat, poc valor tenen. El principal objectiu que cal perseguir en el funcionament de les emissores, és l'estabilitat, és a dir, que tinguin una freqüència constant i al mateix temps que no produeixin els anomenats «harmònics». Hi ha estacions que produeixen una mena d'ondes anomenades «es-morteïdes», i llur proximitat a altres estacions que funcionin normalment, impossibilita l'audició d'aquelles. També les estacions receptores són objecte d'estudi, però aquí també no hi ha més que demanar al govern que faci complir, per mitjà dels seus delegats, la legislació existent sobre interferències i pertorbacions produïdes pels aparells receptores amb reacció, anomenats «radiatius». Hi ha també un apartat pels nom-

broso tubs a gas neon, que produeixen sorolls intensíssims en els receptors situats prop de llur instal·lació, essent tan senzill suprimir-los col·locant en la seva part posterior una pantalla de tela metàl·lica que comuniqui amb terra. Els aparells electro-mèdics produeixen efectes distints, per als quals no hi ha com el blindatge total del gabinet mèdic, instal·lant condensadors al mateix temps.

Una darrera ponència examina les *Bases legislatives que es proposen*, demanant que les corporacions impedeixin la instal·lació d'aparells industrials sense que els usuaris es comprometin a adoptar mesures antiparasitàries. Es demana també que, pel que es refereix a les instal·lacions existents, es doni un termini prudencial, durant el qual es puguin adoptar aquelles mesures. També es vol que es formi un apèndix a la legislació vigent sobre instal·lacions elèctriques, incloent-hi aquests extrems. En últim terme, també es fa la petició de sancions que redrecin l'autoritat un xic migrada dels encarregats de perseguir aquestes pertorbacions.

J. G.

## FONOTERAPIA

Demés de les aplicacions musicals, el disc n'ha trobat d'altres: el lingüofon per a l'estudi d'idiomes, els discos de recitació literària, els discos de sorolls per al cinema, etc.

Darrerament, s'ha volgut portar el disc al tractament de certes malalties nervioses. Es sabut ja el paper que en algunes d'aquestes exerceix la voluntat, que els adeptes de la «Christian Science» o del doctor Coué estimulen mitjançant la suggestió. Es tracta, amb aquests discos, de provocar una auto-suggestió, beneficiosa als que pateixen d'idees fixes, insomnis, etc. El nerviós no pot auto-suggestionar-se sempre; una persona qualsevol pot no saber què dir ni com dir-ho. Cal que intervingui un especialista. Això ha fet el director de l'Institut Coué, doctor Fauvel, el qual ha enregistrat un disc que constitueix un assaig de medicació per suggestió.

Aquest disc és de dues cares; una dedicada a combatre l'insomni, la fatiga, la mala digestió d'origen nerviós, i l'altra als estats morals depressius i la manca de confiança. Aquesta darrera porta un acompanyament musical, que fa com de fons i no té altre objecte que el de posar l'individu en un estat favorable a rebre l'influx suggestiu en el subconscient.

No és nou el fet que la música influeix sobre l'estat psíquic de l'auditor. El doctor Fauvel ha triat, com acompanyament musical, la *Suite en blanc et noir* de Debussy. Sobre aquest fons, que al cap de poca estona ha minvat d'intensitat, la veu del doctor Fauvel no dona consells, sinó que fa afirmacions rotundes.

Per bé que limitada, no deixa d'ésser curiosa aquesta darrera aplicació del disc — que es podria anomenar fonoteràpia — i per això valia la pena d'anotar-la.

## NOTES DIVERSES

### La radiovisió

J. L. Baird ha fet, a Londres, emissions de radiovisió amb ondes curtes, curtíssimes, de 610 centímetres. L'estació B. B. C. i l'estació especial de Baird s'han encarregat de l'emissió. La recepció tenia lloc, davant vint espectadors proveïts d'un «televisor» equipat amb una pantalla de 30 centímetres d'alt per 10 d'ample.

Gairebé al mateix temps, hom anuncia que un altre físic anglès, G. W. Walton, ha trobat un nou procediment de televisió en el qual no caldria emprar dues longituds d'onda. Car, fins ara, hom ha utilitzat una longitud d'onda per a la radiovisió pròpiament dita i una altra per a la sonorització (música o paraules que acompanyen la imatge).

Sembla, pels pocs detalls que se'n saben, que el procediment de Walton representa una gran simplificació i una major maneja-bilitat en comparació amb els procediments fins ara usats.

Mentre els físics treballen en els laboratoris a fi de perfeccionar la radiovisió, aquesta és duta a la pràctica en alguns llocs, sense esperar perfeccionaments, comptant segurament d'anar-los introduint a mida que es produeixin.

Així, al Canadà, el diari de llengua francesa *La Presse*, que ja explotava una estació de radiodifusió, ha començat a construir-ne una de radiovisió.

### La ràdio a Irlanda

Malgrat els ingressos per anuncis, la radiofonia irlandesa preveu, per a l'exercici de 1932, un dèficit de 7,620 lliures. Els ingressos previstos són els següents: taxa

sobre els aparells, 16,000 lliures; publicitat, 5,000 lliures; drets de duana per les importacions, 60,000 lliures.

El nombre d'aparells receptors declarats és de 28,683, dels quals 24,968 de làmpares i 3,715 de galena. Només una centèsima part de la població irlandesa és aficionada a la ràdio.

### Promulgació per discos

El govern alemany ha decidit que els decrets tinguin vigor tan prompte com hagin estat promulgats per ràdio. Ha vist en la ràdio la manera de guanyar algunes hores d'avantatge, en els casos molt urgents i en els períodes crítics.

No obstant, encara s'ha perfeccionat més. Totes les comunicacions oficials són enregistrades en discos que es dirigeixen a diverses estacions. Els textos són comentats i explicats i, com que generalment són retransmesos durant les vetllades, tothom se'n pot assabentar amb gran facilitat.

### L'emissora més gran del món

Segons el pla quinquennal, Rússia estarà ben aviat proveïda d'una xarxa de 63 estacions d'una energia total de 2,600 kw. En aquest total és compresa l'emissora dels Sindicats obrers de Moscou, que tindrà una potència de 500 kw. Tan aviat com els mitjans tècnics ho permetin, aquesta potència serà elevada als 1,000 kw., i aleshores aquesta emissora serà consagrada enterament a la propaganda a l'estranger. De més, hom treballa en la construcció d'una estació de propaganda, que s'ocuparà únicament de les emissions xineses i japoneses.



**El més perfecte i més elegant aparell Ràdio-Fonògraf**

Després de nou anys, les fàbriques ATWATER KENT segueixen mantenint la reputació d'ésser els primers constructors de ràdio.

Més de 4.000.000 d'aparells distribuïts per tot el món són la millor prova de la confiança que mereixen al públic.

**ATWATER KENT RADIO FONOGRAPHO**

AUTO ELECTRICIDAD, S. A.  
Diputació, 234 - BARCELONA  
Madrid - València - Sevilla - Alacant - La Corunya



*Els subscriptors de MIRADOR tindran dret a adquirir el llibre URSS, la República de Treballadors, amb un descompte del 10 per 100 si ens trameten, adeguaament omplert, aquest butlletí.*

Nom .....

Adreça .....

Població .....

Forma de pagament ( gir postal segells de correu ) .....

Signa.ura.

de 193 .....

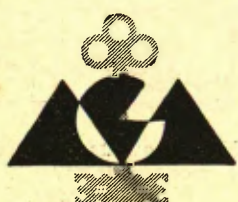
# AGENCIA GENERAL DE ANUNCIOS

## "A.G.A."

Comunica als seus clients i amics que des del dia 1.<sup>r</sup> del corrent, les seves oficines han quedat definitivament instal·lades al modern edifici anomenat "CASA DE SANT JORDI", **CASP, 26, principal**, i ensems assabenta i ofereix a totes les cases anunciadores del nostre país, la darrera exclusiva de publicitat dintre dels

**Ferrocarril Metropolità de Barcelona, S. A. (transversal)**  
**i l'enllaç amb els F. C. del Nord d'Espanya**

BARCELONA: Casp, 26, pral. - Telèfon 16606



Carrer de Tarragona, 7, 2.<sup>a</sup> - MADRID